

ГАРРИЕТ БИЧЕР-СТОУ

PIKKU

HALTIJOITA

Harriet Beecher Stowe

Pikku haltijoita

«Public Domain»

Beecher Stowe H.

Pikku haltijoita / H. Beecher Stowe — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	13
III	18
IV	27
Конец ознакомительного фрагмента.	29

Harriet Beecher Stowe

Pikku haltijoita

I

Maton tuhotyöt

1

"Voi, kultaseni, kuinka se on halpaa!"

Näihin sanoihin puhkesi vaimoni, istuessaan brysselimattokääröllä, herrain Ketshem & C:ön myymälässä. "Kuinka se on halpaa!"

Milton [englantilainen runoilija] sanoo, että maineen himo on viimeinen synti, johon ylevä sielu lankee. Minäpä luulen hänen siinä erehtyneen. Pelkäänpä melkein, että viimeinen synti on huokean tavarain himo. Käsitä minut oikein. En tarkoita sellaista turhaa, prameilevaa korua, joka jäljittelee hyvää ja arvokasta tavaraa. Ei, sellainen ei voi järkeviä ihmisiä viehättää, vaan tarkoitan noita onnen sattumia, jotka tarjoavat meille polkuhinnasta hyvän ja arvokkaan kapineen – kuka kuolevainen voi sellaista vastaan sotia?

Brown ystävälläni on oikea Murillo [kuuluu espanjalainen maalari, jonka taulusta tässä on puhe], joka on hänen sydämensä riemu ja silmiensä valo, mutta sitä näyttäessään kertoo hän taulun suurimpana ansiona – miten hän osti sen polkuhinnasta Etelä-Amerikassa, jossa se riippui eräässä konttoorihuoneessa savuttuneena ja piilossa, miten hän sai sen välitteenä eräässä kaupanteossa, ja kuinka hän sen puhdistettuaan huomasi sen oikeaksi Murilloksi. Ja sitten ottaa hän sikarin hampaistaan ja näyttää sinulle kaikki pikkuseikat taulussa; hän asettaa uutimet niin, että valo olisi hyvä ja tasainen; hän kulettää sinua edestakaisin huoneessa, ja koko ajan on sinun myönnettävä, että taulun halpa hinta, kymmenen dollaria, suuresti enentää sen viehätystä. Brownilla on tauluja, joista hän on maksanut tuhansia, ja jotka ovatkin sen arvoisia, mutta tämä eksynyt karitsa, jonka hän sai miltei ilmaiseksi, tuottaa hänelle salaisen arvon hänen omissa silmissään, arvon, joka vastaa taulun oikeata hintaa.

Entäs rouva Croesus eilisillan kutsujaisissa, mitenkä hän vaimolleni lateli kallisarvoisten pitsiensä uskomattoman halpaa hintaa. – "Sain ne melkein ilmaiseksi, kultaseni!" – Ja hänelle vastasi ihailevain kuulijain moniääninen kaiku: "Onko moista *kuultu*? Minä en ainakaan eläessäni ole sellaista kuullut", ja rouva Croesus pöyhistelike kuin olisi hän kruunattu maailman kaikilla hyveillä, ja hänen atlassikenkensä tuskin koskettivat maton kukkasellista pintaa. Olenpa itsekkin hyvin ylpeä, omistaessani kappaleen "Kadotetun paratiisin" [Miltonin teos] ensimmäistä painosta, jonka ostin yhdellä shillingillä eräästä kirjakojusta Lontoossa, ja vakuutan usein, etten luopuisi siitä sadastakaan dollarista. En ole siis minäkään tavallisia kuolevaisia parempi.

Mutta vaimoni istuu yhä mattokääröllään, katsoen minua silmiin suostumusta anoen, ja Maria ja Jenny kuiskaavat alituisesti korvaani: "Kuinka kaunis! Kuinka aistikas! Aivan kuin rouva Teedleumin!"

"Ja hän maksoi kaksi dollaria seitsemänkymmentäviisi omastaan, jota vastoin tämä —"

Vaimoni pani kätensä suunsa eteen ja kuiskasi tuon uskomattoman summan pyhällä pelvolla, jota naiset aina tällaisina jännittävinä hetkinä tuntevat. Herra Ketshem, joka seisoi siinä rakastettava hymy huulillaan, lausui toivomuksenaan, ettei vaimoni kertoisi muille maton hintaa, sillä se oli todellakin niin alhainen, että muut ostajat voisivat siitä närkästyä; mutta tämä oli viimeinen tätä mallia, ja hän möisi mielellään loppuun vanhan varastonsa. Sitäpaitsi olimme aina tehneet siellä kauppaa, ja

hän piti suuressa arvossa appeani, joka aina oli ollut asioissa heidän kanssaan, ja kun nyt ilmestyi tilaisuus osoittaa myötätuntoisuutta vanhoja ostajia kohtaan, hän tietysti – herra Ketshem kumarsi miellyttävänä mittapuun ylitse vaimolleni, ja minä suostuin.

Niin, suostuin; mutta aina kun jälestäpäin tätä hetkeä muistelen, olin minä mielestäni kuin Adam, ottaessaan Evalta omenan, ja vaimoni mattokääröllä muistuttaa klassillista Pandoraa aukaisemassa onnetonta lipastaan.

Niin, toden totta, siitä asti kun olin myöntävästi vastannut herra Ketshemin huomautuksiin ja sanonut vaimolleni ystävällisesti, joskin arvokkaasti: "No niin, ystäväni, koska se on sinulle mieleen, lieene parasta, että sen otat", – tuntui sielussani raskas paino, pahaa-aavistava tunne, jota ei tyttöjeni hyväilyt eikä vaimoni enemmän hillitty mielihyvä kyennyt poistamaan. Ennustin surua ja kärsimyksiä, ja kaikki ennustukseni kävivät toteen.

Luokaamme pieni katsaus siihen kotiin, johon matto ostettiin, jotta lukijani oikein ymmärtäisi mitä tapahtui.

Vaimoni ja minä olimme kauan eläneet yhdessä, kotimme oli appeni meille varustanut niinä hyvinä vanhoina aikoina, jolloin huonekalut valmistettiin niin, että ne kestivät polvesta polveen. Kaikki oli vahvaa ja mukavaa – raskasta mahonkia, joka ei kaivannut uudenaikaista vernissaa, yksinkertaista, vankkaa työtä, joka oli riippumaton muodin oikuista. Taloutemme oli kalliolle perustettu, eikä hiedalle juoksevalle. Ja niin asetuimme uuteen kotiimme sillä vakaumuksella, että koti on asuttavaksi ajottu ja huonekalut käytettäväksi. Järkevä, kunnon vaimoni oli samaa mieltä kuin minäkin – hänestä, kuten minustakin, koti oli meitä varten eikä vieraita varten, – meillä ei ollut mitään juhlahuoneita, joita käytettiin pari kertaa vuodessa, asuessamme itse nurkissa ja sopukoissa – ei mitään hienoa salia, jonne pääsö oli kielletty, – ei mitään pöytähopeaa pankinholveissa suuria juhlia varten säilytettävänä, syödessämme itse halvoista fajanssiastioista.

"Hankkikaamme kaikki yksinkertaista, hyvää ja kestävä", sanoin silloin vaimolleni, tarjotkaamme ystävillemme mitä meillä itselläkin on, ei parempaa eikä huonompaa; – ja vaimoni hymyi minulle hyväksyväisesti.

Hymyili! Se oli enemmän kuin hymyä! Vaimoni muistuttaa noita kuperia peilejä, joita joskus olen nähnyt. Kaikki ajatukset, jotka lausun julki selvästi ja yksinkertaisesti, heijastuvat uudestaan hänestä tuhansissa pienissä väreissä; hän muodostaa kömpelöt käsitteeni niin häikäisevän hyviksi, että tuskin enää tunnen niitä omikseni. Sydämmeni lämpenee, ajatellessani kuinka hauskalta kotimme tuntui jo hänen ensi kerran sinne astuessaan. Suuri, laaja ja ilmakas huoneemme kaari-ikkunoineen oli nyt niin lämmin ja valoisa, oikea auringon mielipaikka. Siellä ei tuntunut sitä koleaa ja vieroittavaa uutuutta, joka tympäisee miehen tovereita ja panee heidät ajattelemaan: "ei, Crowfieldille ei ole menemistä arkivaatteissa, he voisivat loukkaantua." Ei, meidän vierashuoneemme ei tehnyt sellaista vaikutusta; se kertoi siellä asuvan iloista, luontevaa ja vieraanvaraista väkeä. Niin, vaikkapa Tuomas Brown olisi tullut metsästyslaukkuineen ja koirineen, ei miehen eikä koiran olisi tarvinnut tässä huoneessa arastella, sillä jokainen tunsi, että täällä sitä ollaan kuin kotona.

Toisella puolella uunia oli kirjahyllyni ja kirjoituspöytäni sekavine papereineen, toisella puolella vaimoni suuri, tilava sohva ja kodikas työpöytä; siinä istuin ja kirjoitin artikkeleita aikakauskirjaani, ja siinä hän käänteli, ratkoi ja paikkaili vaatteitaan, siinä oli virkkaus, kudin ja koruompelu parsimakorin vieressä, sisarellisessa sovussa kirjakauden viimeisen kirjan kanssa, jota vaimoni selaili, levätessään päivällisen jälkeen sohvallaan. Kaari-ikkunalla visersivät kanaarilintuset ja kukki alati raittiita kasveja, taulujen ympärillä seinällä kiemurteli muratti. Mutta suloisin kaikista oli kumminkin kodin alttari, leimuava liesi, jonka rattoisa räiske tekee majamme niin lämpimän kodikkaaksi. Minä yhdyin täydellisesti erääseen amerikkalaiseen kirjailijaan, joka pitää avonaista takkaa isänmaanrakkauden alttarina. Olisivatko vallankumoukselliset esi-isämme verissään ja avojaloin kahlanneet lumessa hiili- ja koksikamiineja puolustaakseen? Enpä luule. Se oli muisto avonaisesta takasta, kuivine, pilkkomattomine puineen, räiskyvine liekkineen, leimuavine tulikielineen, joka talven kinosten läpi valoi heihin rohkeutta ja lämmitti heidän sydäntään tuhansilla suloisilla muistoilla.

Ystävämme nauttivat istuessaan leimuavan takkamme ääressä – itsellään heillä ei ollut varaa, sanoivat he, sellaiseen ylellisyyteen, puut kun olivat niin kamalan kalliita. Mutta varaa heillä kyllä oli perhearvon ylläpitämiseksi sisustaa komeita vierashuoneita, joissa istuivat vain kutsujaisissa, ja joissa tietysti avonainen takkavalkea ei ollut paikallaan.

Kun lapsia alkoi ilmestyä kotiimme, järjesti vaimoni oivallisena emäntänä heidän kamarinsa parhaimman mukaan: hän antoi heille lämpöisen, valoisan ja ilmakkaan huoneen, jossa oli kaikkia mitä nouseva polvi tarvitsee huvikseen ja hyödykseen, mutta kumma oli, kuinka siitä huolimatta pikku jalat vastustamattomasti tassuttivat vierashuoneeseemme.

"Voi, kultaseni, miksi kuletat palikkasi tänne yläkertaan?"

"Mamman lookke, mamman lookke", vastasi pienokainen huuli lerpallaan, eikä muuta puolustusta tarvittu.

Sitäpaitsi oli tämä pikku väki saanut päähänsä, että heidän aarteensa olivat paremmassa tallessa äidin sohvassa ja isän kirjoituspöydän alla kuin salaisemmissakaan piilopaikoissa heidän omalla alueellaan. Minun kirjoituspöytäni oli laivaveistämönä Artturin uudelle laivalle, tallina Tommin kirjavalle hevoselle ja vaunuliiterinä Kaarlon uusille ajopeleille, kokonaisen paperinukkearmeijan majaillessa äidin sohvan nurkassa.

Vähitellen seurasi pienokaisia lauma kotieläimiä leimuavan takan ääreen. Pojilla oli komea newfoundlandilainen koira, jota juhlallisesti olimme kieltäneet tulemasta vierashuoneeseen; mutta kuinka olikaan, Artturin ja Tommin rukoukset ja Roverin säälittävä alakuloisuus, sen katsellessa ikkunaruutujen läpi kylmältä, pimeältä verannalta lämpimään huoneeseen, saivat sydämmemme sulamaan, ja Rover hankki itselleen pysyväisen paikan leimuavan lieden ääressä, jossa se senjälkeen aina sijaitsi perheen ollessa koossa. Sitten tuli vuorostaan tyttöjen pieni ruskea rottakoiria ja villainen puudeli, joka lekotti vaimoni sohvankulmassa; jokaista eläintä puolusti joku lapsen ääni, ja pikku sydämmet olivat pakahtua, jos niitä vähänkin ahdistettiin. Vaimoni ja minä saimme alistua kohtaloomme ja elää tässä eläintarhassa, varsinkin kun itse asiassa salaisesti olimme hyvin kiintyneet näihin nelijalkaisiin lapsiin. Näin me siis kasvoimme ja vaurastuimme yhdessä, – lapset, koirat, linnut, kukat ja kaikki tyyni; ja vaikka vaimoni usein emännyyden innossa, johon parhaimmatkin naiset joskus lankeavat, vakuutti, että me näissä oloissa emme koskaan voi vieraita vastaanottaa, lohdutin häntä aina kääntämällä hänen huomionsa siihen vierasvirtaan, joka tulvaili vierashuoneeseemme, ja josta päättäen ihmiset kovin mielellään kävivät luonamme. Tuttavamme tuntuivat viihtyvän hyvin siellä; siellä oli hauskaa ja kodikasta, vapaata ja lämmintä, ja keskustelu sujui hyvin. Lasten kasvaessa oli meillä kotona aina jotain hauskaa tekeillä. Artturi ja Tommi kulettivat meille koulutovereitaan, jotka heti niin kotiutuivat, että pidimme heitä perheeseen kuuluvina. Tyttöillä ei ollut mitään omaa vierashuonetta, missä vastaanottaa nuoria miestuttaviaan, vaan kaikki suosion – ja lemменosoitukset tapahtuivat laajassa huoneessamme, joka sohvineen, nojatuolineen ja kodikkaine pikku soppineen oli kodin lämpimänä keskustana; ja tällä vapaalla ja luontevalla seurustelutavalla on ollut mainiot seuraukset, sillä tätä kirjoittaessani, ovat jo kaksi tyttäristäni naimisissa, kolmannen leikitellessä kissaa ja hiirtä hyvin ihailevaisen, tuttavapiiriimme kuuluvan nuorukaisen kanssa.

Niin lujat kuin huonekalumme olivatkin, alkoi niissä jo näkyä ajan merkkejä, muistuttaen, että kaikki maallinen on katoavaista. Omasta puolestani täytyy minun sanoa, ettei minua sellaiset pikku viat lainkaan häiritse. Laajassa, hauskassa ja vieraanvaraisessa huoneessa, jossa kaikki esineet vähitellen ja huomaamatta ovat yhdessä vanhenneet, on rauhallinen ja sopusointuinen leima, joka minua suuresti miellyttää. Mitäpä siitä, jos suuri, mukava nojatuoli, jossa niin monta ystävää on istua lekottanut, vähän ravistuukin liitoksissaan? Tai jos pienoinen reikä ilmestyy mukavan sohvamme hauskassa päällisessä. Suvaitsenhan hyväntahtoisesti onnellisen elämämme todistajain, vanhain palvelijaimmekin puutteita. Sillä nämä puutteet ovat vain merkkejä, joita onnen luode ja vuoksi ovat murtaneet kotirantamme kallioon. Yhtä vastahakoisesti annan parannella vanhaa, kulunutta huonekalustoa, kuin antaisin uudenaikaisen töhrijän uudistaa vanhaa, hienoa maalausta.

Näin me miehet – mutta naiset eivät aina ole samaa mieltä. Oivallisimmissakin naisissa asuu ilkeä hävityksen haltija, joka usein puhkee esiin aivan odottamatta. Niinpä olivat Maria ja Jenny, jotka yhdessä olivat valikoineet sisustuksen Marian uuteen kotiin, usein moittineet vanhoja huonekalujamme, vertaillen niitä uudenaikaiseen tyyliin, joka nykyisissä kodeissa vallitsee.

"Oikein hävettää meidän kotimme", kuulin kerran toisen heistä selittävän äidilleen, "entäs tämä vanha mattoriepu!"

Minua tämä puhe loukkasi. Tiesin kyllä, että nukkinen vaate, joka peitti laattian keskustan, oli ostettu ja naulittu siihen – juhlallisen perhekokouksen jälkeen – peittämään liian näkyviä parsimia, joita onnellisten vuosien kuluessa oli karttunut vahvaan, vanhaan, kodikkaaseen ystäväämme, kolmivartiseen mattoon, joka oli kudottu silloin kun kolmivartiset vielä olivat muodissa.

Oli iloinen ja eloisa se päivä, kun brysselimatto viimein, tuuliaispään jälkeen, jota naiset nimittävät suursiivoamiseksi – tuotiin sisään ja naulittiin laattialle. Ihastuksen hyminä kulki suusta suuhun. Vanhat ystävämme tulivat sitä ihmettelemään, ja kaikki oli paikallaan, mutta sisässäni vaan asui selvä ja epämääräinen aavistus tulevista onnettomuuksista.

"Meidän pitää hankkia rullakartiinit", sanoi Maria, nuoruuden avomielisyydellä, "matto pilaantuu tällaisessa auringonpaisteessa".

"Ja tämä siivoton, pikkuinen kanaarilintunen pitää muuttaa kyökkiin", sanoi Jenny; "se laittaa sellaista siivoa ja levittää siemeniään yltymperi, ja kylpiessään loiskuttaa se vettä matolle. Ja, tiedätkö, äiti, ei minusta sovi pitää kasvia tässä huoneessa. Niistä vuotaa aina vettä matolle, putoaa kukkia ja kuivia lehtiä, ja vahingosta saattaa ruukku särkyä tuhansiksi kappaleiksi. Ei silloin hätää, kun vanha matto vielä oli olemassa, mutta tätä täytyy varoa".

Äiti puolusti kukkia, – monivuotisia sydänkäpyjään —, mutta rupesti epäröimään ja keskustelemaan niistä tavalla, joka aiheutti uusiin hyökkäyksiin.

Tunnustan että vapisin, sillä hurjista hurjimpia ovat naiset, jotka ovat saaneet päähänsä uudistaa ja siivota kotia. Pyhä tuli, jumalallinen vimma palaa heidän rinnassaan, he ovat kuin Pythiat, ja jokainen tuoli, jolla he istuvat, muuttuu paikalla loitivaksi kolmijalaksi. Siksi me miehet niin pelkäämme niistä tuhoatuottavia kevät- ja syksymyrskyjä, joita kutsutaan suursiivoamiseksi. Ken tietää minne nämä raivottaret karkoittavat ystävälliset kotihaltijamme, mitkä synneistämme tulevat päivänvaloon, ja mitkä vapaudet ja myönnetykset, jotka vaimomme tavallisena kuolevaisena ollessaan meille antoi, otetaan meiltä pois? Jos olen saanut luvan pitää tohveliparkani salaisessa nurkassa ja anastanut takan viereisen tuolin hajanaisille papereilleni ja aikakauskirjoilleni, riistetään minulta nämä mainiot edut, paperit sullotaan komeroihin ja tohvelit passitetaan "oikealle paikalleen", saanpa vielä pisteliään muistutuksenkin siitä epäjärjestyksestä, jossa miehet voivat viihtyä.

Samana iltana kun brysselimatto naulittiin vierashuoneen laattialle. näin profeettallisen unen. Taidearteittemme joukossa löytyi pieni vaskipiirros, erään englantilaisen taiteilijaystäväni tekemä, joka esitti kotihaltijain temmellystä kirjastuhuoneessa, talon asujanten vaivuttua uneen. Pikku väki on jos jommoisissakin hauskoissa asennoissa. Muutamat ovat kiivenneet suuren nojatuolin selkänojalle ja katselevat sieltä alas kuin vuoren huipulta, toiset valtaavat hiilihangon, toiset taas käyvät noitapiiriin ja tanssivat riemuiten vielä kiiluvalla liedellä. Käyskentelivätpä jotkut kirjoituspöydälläkin. Yksi oli istuutunut mustepullolle puhellen jalat ristissä kynänpyyhkimellä istuvan toverinsa kanssa, kolmannen velikullan heihin katsellessa hiekkakupista. Se oli hauska pikku kuva, ja herätti minussa ajatuksen, jonka usein kerroin vaimolleni. Rupesin nimittäin kuvailemaan että se erityinen turvallisuuden, rauhan ja viihtymisen tunne, joka vallitsee monessa huoneessa ja kodissa, syntyy tämän haltijaväen aavistamattomasta läsnäolosta, tämä ajatus oli niin juurtunut minuun, että se melkein tuli minulle uskonkappaleeksi.

Mutta nyt kerron uneni. Sinä iltana jolloin matto oli tullut kotiimme, torkahdin vaimoni ja tyttärenti levolle käytyä, sammuneen hiiloksen eteen nojatuolissani, ja katso! Omassa vierashuoneessani oli kovaa liikettä ja hommaa. Pieniä harmaita olentoja liikkui siellä edestakaisin, mutta peräti hämillään. Heille oli jotain pahaa tapahtunut, sillä he touhusivat ja kuiskuttelivat

keskenään, kuin puuhaisivat jotain erinomaista. Kaari-ikkunalla oli niitä koko joukkonen, käsissään reppuja ja pusseja kuin matkalle lähtiessä. Kirjoituspöydälläni oli myöskin kokous mustepullon ympärillä, jossa kiihkeästi keskusteltiin, toisten kootessa ja sullotessa pikku säkkeihin kaikenmoista noitatavaraa. Kaikkialla huoneessa oli sama sekamelska, vaimoni sohvalla ja työkorissa, kaikkialla suuri tyytymättömyys ja hämminki. Se oli selvää, kotihaltijat puuhasivat suurta, yhteistä muuttoa, he aikoivat jättää majamme. Minä huokailin, ja ojentaen käteni rupesin juuri hieromaan sovintoa, kun koko näky hävisi ja heräsin siihen, että vaimoni seiso vieressäni, kysyen olenko sairas, vai ahdistiko minua painajainen kun niin huokailin. Kerroin hänelle uneni ja nauroimme sille yhdessä.

"Täytyyhän meidän vähän taipua tyttöjen mielen mukaan", sanoi hän. "Onhan luonnollista, että he tahtovat vähän seurata uutta muotia. Ja onhan meidän vierashuoneemme hyvin rappiolla, ajatteleppas, kuinka kauan olemme täällä asuneet ilman minkäänlaista uudistusta."

"Vihaan uudistuksia", huomautin koko sieluni katkeruudella. "Vihaan kaikkea uutta".

Vaimoni vastasi maltillisesti ja valtiioviisaasti, myöntäen olevani oikeassa. Hän kyllä oli samaa mieltä. Mutta eihän siltä tarvitse suvaita reikiä sohvaa ja nojatuolien päällisissä; eihän siinä mitään pahaa, jos lähetämme ne verhoilijan luo päällystettäväksi, omasta puolestaan hän mielellään antoi muuttaa kukkasensa pieneen eteläpuolella olevaan suojaan, ja kanaarilinnulla oli aivan tarpeeksi hyvä kyökissä, olinhan usein itse valittanut sen elämöimistä lukiessani ääneen.

Siis sohvamme vietiin verhoilijalle, mutta verhoilija oli kauhuissaan, nähdessään kömpelön ja vanhanaikaisen huonekalun ja neuvoi vaimoani ennen ostamaan uuden, kuin parantelemaan tätä vanhaa, ja näytti toisen, uutta kuosia, joka olisi meille soveltunut. Voisihan sitä vähän korjaamalla vielä käyttää ruokasalissa – mutta vierashuoneessa, – hän lausuu vain puolueettoman mielipiteensä – hän ainakaan j.n.e. j.n.e.

Sanalla sanoen ostimme uuden sohvaa; tuolit, kukkasat ja lintuset karkoitettiin ja viheriäiset rullakartiinit hankittiin sulkemaan aurinkoa vierashuoneesta, siunatut auringonsäteet pääsivät sinne vain silloin kun perheeni poissaollessa voin kiertää rullakartiinit ylös ja antaa päivän lämmittää ja valaista kotiani kuten entisinä aikoina.

Mutta pahin tuli viimeiseksi. Uudet huonekalut ja uusi matto vetivät liian paljon huomiota puoleensa. Olen täysin vakuutettu siitä, että jokaisen pienen kotihaltijan sijaan, joka poistui rakkaitten vanhojen tavaroittemme mukana, tuli joukkonen pieniä ilkeitä tonttuja. Nämä pienet olennot takertuivat aina vaimoni ja tyttöjeni vaatteisiin, työnsivät heitä kyynäspäihin, istuttivat heihin tyytymättömyyttä ja panivat heidät vertailemaan ostamiaan uusia, tyylikkäitä tavaroita entispäivien jäännösparkoihin. He hylkäsivät kirjoituspöytäni ja panivat sen nurkkaan häpeämään, he työnsivät syrjään vanhanaikaisen lepotuolin, joka vuosikausia oli ollut äidin valtaistuimena; karkoittivat työpöydän ja suuren parsimakorin, ja kaikki tapahtui siitä syystä, ettei uusi ja vanha sulannut toisiinsa.

"Meillä ei ole mitään vierashuonetta", sanoi Jenny kerran. "Meidän vierashuoneemme on aina ollut kaikkea sekaisin, työhuoneena, kirjastona, lastenkamarina ja kasvihuoneena aivan kuin mikäkin markkinapaikka. Ei missään muualla näe semmoista sekamelskaa kuin meillä."

"Niin, ja tämä avonainen takka on aina niin tomuinen, ja jokainen tomuhiude näkyy tällä matolla, sitä täytyy aina niin varoa."

"Miksihän ei isällä koskaan ole ollut omaa työhuonetta; ihan varmaan hän viihtyisi paremmin omassa huoneessa, kuin meidän kanssamme, Suuri huone ruokasalin vieressä olisi oivallinen, siellä saisi hän viskellä papereitaan mielin määrin ja lämmitellä takkansa edessä, jota hän niin rakastaa, ja viihtyisi mainiosti. Me taas puolestamme nostaisimme uunin pois, panisimme nojatuolit nurkkaan, ja äiti voisi viedä tavaransa lastenkamariin, ja niin meillä vihdoinkin olisi vierashuone, jota ei tarvitsisi hävetä."

Kuulin kyllä tämän keskustelun, vaikka pienet villikissat luulivat minun aivan vaipuneen saksalaiseen kirjaani, jota selailin.

Välistä tuntuu miehestä kuin naiselementti hänen talossaan olisi niin vahva, että se uhkaa häntä sortaa. Nämä viehättävät olennot, jotka niin monessa suhteessa luottavat sinuun, näkevät sinussa

äkkiä avuttoman, yksinkertaisen miehen, jota pitää hyväillen ja mairitellen johdattaa luontaisesta sokeudesta heidän toiveittensa luvattuun maahan.

"Eiväthän miehet, äiti hyvä, ymmärrä tällaisia asioita", sanoivat puuhaavat tyttäreni. "Mitä he tietävät talousasioista ja huoneiden sisustuksesta? Eihän isä käy missään, hän ei tiedä eikä välitä muusta maailmasta, eikä huomaa kuinka toisella tavalla me elämme, kuin kaikki muut ihmiset."

"Ahaa, pikku naikkoseni, niin pitkälläkö sitä ollaan?" ajattelin; ja sisässäni päätin voimaini takaa hajoittaa tämän salaliiton.

"Jos aijotte muuttaa kirjoituspöytäni tästä nurkasta, olkaa hyvät ja ilmoittakaa minulle ensiksi."

Niin puhuin sokeudessani ja hulluudessani. Yhtähyvin olisi Jupiter voinut pysyä valveilla Junon nukuttaessa häntä Venuksen vyöllä, kuin voisi joku meistä kömpelöistä miehistä selvittää naisviekkauden sokkeloisesta labyrintista.

No niin, ennen vuoden kuluttua oli kaikki käynyt heidän mielensä mukaisesti, ilman kinaa, hälyä tai kiivautta, tuskin tiedän milloin ja miten se kävi; he ottivat huomioon kaikki toiveeni, koettivat parhaansa mukaan asettaa niin, etten häiriytyisi, ja jos vain toisin tahtoisin, he kyllä muka alistuisivat.

Niinmuodoin tulin itse syypääksi tähän mullistukseen, "sattumain oikkujen" kautta, kuten Napoleon niin sattuvasti kutsui sitä vanhaa, tuttua logiikkaa, jonka mukaan sen, joka sanoo a, täytyy myös sanoa b, ja sen joka sanoo b, täytyy sanoa koko kirjaimisto.

Vuoden sisässä siis meillä oli vierashuone, jossa oli hieno sohva ja kuusi tuolia, nurkissa uudenaikaiset nojatuolit ja suuri seinäpeili sekä kamiini, joka oli aina suljettu ja josta lämmin virtasi vain luukun kautta. Ikkunoissa riippui suuret, raskaat uutimet, jotka himmensivät senkin vähän valon, minkä viheriäiset rullakartiinit päästivät huoneeseen.

Vierashuoneemme oli nyt yhtä hieno ja muodinmukainen kuin kenenkään naapurin, ja tuttaviemme tullessa meitä tervehtimään, otimme heitä hapuillen vastaan tässä pimeässä ja kolkossa suojassa, vedimme hiukan vain uutimia syrjään, että näkisimme toisiamme, ja olimme parhaissa vaatteissamme heitä vastaanottaessamme. Vanhat ystävämme kapinoitsivat ja kysyivät, mitä olivat rikkoneet meitä vastaan, koska heitä niin kohtelimme. He valittivat niin haikeasti, että vähitellen ilmaisimme heille salaisuuden, että meillä oli suuri aurinkoinen huone minun työhuoneenani, jossa kaikki istuimme, jossa vanha matto oli laattialla, johon päivä paistoi sisään suuresta ikkunasta, jossa vaimoni kukat rehoittivat ja kanaarilintunen lauloi; siellä oli vaimoni sohva nurkassa ja avonaisessa takassa räiskyi leimuava tuli, – lyhyesti maja, jonne kaikki kotihaltijat olivat paenneet.

Kun ystävämme kerran saivat tästä vihiä, emme enää saaneet heitä vierashuoneeseen istumaan. Olin varta vasten nimittänyt uuden huoneen työhuoneekseni, saadakseni kaikki käskijän oikeudet siellä, vaikka avosylin otin vastaan kaikki, jotka vain halusivat sinne tulla. Niinpä tapahtui usein, että, istuessamme illalla tulen ympärillä huoneessani, joku tytöistä sanoi:

"Miksi aina istumme täällä? Menkäämme vierashuoneeseen?"

Mutta silloin kaikki, koko perhe ja perheen ystävät näyttivät hyvin vastahakoisilta.

"Armahda meitä!" sanoi Artturi; "vierashuoneella on puolensa, mutta anna meidän olla täällä, jossa viihdymme ja voimme liikkua ja olla kuin kotonamme", ja tähän yhtyivät myös Artturin ja Tommin toverit.

Ja tosi oli, ettei kukaan enää viihtynyt vierashuoneessa. Se oli kylmä, säännöllinen ja täydellinen, mutta haltijat olivat sen hyljänneet, – ja kun haltijat pakenevat huoneesta, ei siinä kukaan viihdy. Taulut, esiriput, sohvut ja kaikki muu hienous eivät vastaa niitten läsnäoloa. Ne ovat oikullista sukua; toisissa huoneissa ne viihtyvät mainiosti, toisista taas pakenevat – mutta missään emme viihdy ilman heitä.

2

Kuten ehkä lukijani on huomannut, olen suora ja avosydämminen mies, siksiäpä luinkin kirjoitukseni matosta vaimolleni ja tyttärilleni, ennenkun lähetin sen aikakauskirjaani, ja nauroimme sillä makeasti kaikki. Vaimoni ja tyttäreni kelpasi kyllä nauraa, sillä he olivat päässeet tahtonsa perille, he olivat nyt muitten ihmisten kaltaiset. Heillä oli synkkä ja suljettu vierashuone, hienoine mattoineen, ikkunaverhoineen, nojatuolineen ja marmoripöytineen – kaikki niin hienoa, ettei sitä saanut arkena lähestyä, ja tästä rauhoittuneena, olivat he vieraineen aina minun työhuoneessani, jatkaen entistä hauskaa elämäntapaansa, sillä tiesihän jokainen vieras nyt, ettei tämä ollut paras huone, että heillä oli vierashuone, jonne mennä, jos niin tahtoivat.

"Entäs jos pitäisimme kutsut", sanoi Jenny, "eikö vierashuoneemme olisi kaunis lampun valossa! Tosin meillä ei koskaan ole kutsuja, mutta jos nyt sattuisi – esimerkiksi häät, ymmärräthän."

Sehän kyllä oli pätevä syy ja siihen oli kyllä syytä uhrata ne neljä tai viisisataa dollaria, jotka olin maksanut vierashuoneen kaikesta ylellisyydestä.

"Tiedän kyllä, ettei isä hyväksy meitä", sanoi Maria, "ja hän keksii kaikista tehdä hauskoja juttuja. Eikö siis koskaan saisi hankkia itselleen uutta mattoa? Pitääkö vanha kuluttaa ihan repaleiksi ensin?"

Sellainen on se ajatuksenkulku, jolla kaunis sukupuolemme aina itseään puolustelee. He unohtavat kaikki sivuseikat ja tuovat esiin alastoman tosiasian, käyttäen sitä aseena meitä vastaan.

"Niin juuri, eikö koskaan saisi ostaa uutta mattoa?" säesti Jenny.

"Kultaseni", sanoin, "asia on nyt kerta niin, että uusi ja vanha harvoin sulavat yhteen, ja se, joka ostaa uutta vanhaan, pyhään perhesuojaan, jossa kaikki esineet ovat samalta aikakaudelta, saa noudattaa yhtä paljon huolta ja älyä kuin arkkitehti, joka uudistaa holvin tai kaaren jossain vanhassa, hienossa rauniossa. Teidän mattonne oli eri tyyliä kuin kaikki muu huoneessa, ja esiintyi siinä niin räikeänä vastakohtana, että kaikki muu teki rappeutuneen vaikutuksen. Sen väri ja laatu oli aivan toisenlaista elintapaa varten ja vaatii alituisia muutoksia. Olettehan nähneet, että se on karkoittanut ja raivannut ulos koko huoneen sisustan, ja minussa asuu salainen pelko, ettei se vielääkään ole rauhoittunut, vaan vaatii yhä uusia muutoksia, kunnes koko talo on uudestaan sisustettu."

"Voi, rakkaani, elähän toki!" huudahti vaimoni nuhdellen; mutta Jenny ja Maria punastuivat, joskin nauroivat makeasti.

"Tunnustakaa pois", sanoin, katsellen heitä, "ettekö ole salaliitossa eteisen mattoa vastaan."

"Kuinka sen arvasit, isä? Minä vain sanoin Marialle, että eteisen kömpelöt villamatot hyvin huonosti soveltuvat vierashuoneen brysselimatton kanssa; ja muistathan, äiti, minkä kauniin mallin Ketshem ja C:o näytti meille – ihan samaa tyyliä kuin vierashuoneen matto".

"Kyllä muistan, tytöt", sanoi vaimoni; "mutta sanoinhan heti, ettei sellaista ole ajattelemistakaan."

"Kuulkaappa tytöt", sanoin, "kerron teille jutun, jonka kerran kuulin hyvin järkevästä papista Uudessa-Englannissa. Hän, kuten papit tavallisesti, oli vähissä varoissa, mutta aina tyytyväinen. Siihen aikaan käytettiin vielä polvipöksyjä ja pitkiä sukkia ja tälle kunnon miehelle tarjottiin kerran lahjaksi komeat mustat silkkisukat. Mutta hän kieltäytyi niitä käyttämästä, sanoen, ettei hänellä ole varaa siihen.

"Mitä, ei ole varaa?" sanoi ystävä; "minä *annan* ne sinulle."

"Niinpä kyllä; mutta se maksaa minulle ainakin kaksisataa dollaria, enkä sitä voi."

"Kuinka niin?"

"Hetimituani ne jalkaani, sanoo vaimoni minulle: 'Ystävä kultani, sinun pitää ostaa uudet polvipöksyt', ja niin saan ne ostaa. Sitten sanoo vaimoni: 'Mies parkani, miltä takkisi näyttää, sinun pitää ostaa uusi', ja niin täytyy tehdä; ja sitten hän sanoo: 'Ei raukkani, tuo hattu ei kelpaa, ja niin saan uuden hatun'."

"Ja sitten sanon minä vaimolleni: Vaimo kultani, miltäs nyt näyttää, että minä olen näin hieno ja sinä olet vanhoissa vaatteissasi, ja niin saa vaimonikin uuden hameen; uusi hame vaatii uuden hatun ja saalin. Mutta ellen nyt vastaanota näitä hienoja silkisukkia, emme kaikesta tästä tarvitse mitään, sillä me olemme tyytyväiset, ja vanhat vaatepartemme tulevat mainiosti toimeen keskenään."

Tytöt nauroivat tälle jutulle, ja minä lisäsin hyvin päättäväisesti:

"Ilmoitan teille edeltäpäin, tytöt, että olen päättänyt henkeni takaa puolustaa vanhaa rappumattoa. En tahdo, että minua suljetaan pääkäytävästä ja että päästäkseni makuuhuoneeseeni minun täytyy kiivetä erityisiä tikapuita, sillä sitä tapaa tulen käyttämään niin pian kuin ostatte uuden maton."

"Mutta isä kulta!"

"Vai eikö? Ettei matto haalistuisi, karkoitatte auringon vierashuoneesta. Takkavalkeaa siellä ei saa sytyttää tomun pelosta, eikä saa istua sohviin ja tuoliin niitä kuluttamaan. Jos te hankitte uuden maton eteiseen ja rappusille, olen pakoitettu käyttämään tikapuita mennessäni makuuhuoneeseen."

"Eihän toki, isä kulta", sanoi Jenny viattomasti, "voimmehan ostaa käyntimattoja päälle, niin se ei kulu ollenkaan."

"Peittääkää sitten vanha matto niillä, niin kaikki tuttavamme luulevat alla olevan uuden."

Koko naisvalta nauroi tälle ehdotukselleni ja sanoi sen olevan niin miesten kaltaista.

"Entä jos olisikin", sanoin valmiina puolustamaan sukupuoltani, "miehen mietteet naisaskareista ansaitsevat myöskin vähän huomiota. Älykäs, sivistynyt mies, joka vuosikausia on ajatellut ja innolla tutkinut jotain asiaa, on siinä myös niin selvillä, että kannattaa kuulla mitä hänellä on sanomista. Olen kirjoittanut uuden artikkelin aikakauskirjaani, jonka tahdon teille lukea."

"Isäkulta, odota hetkinen, niin otamme työmme", sanoivat tytöt, jotka, totta puhuen, suureksi mielihyväkseni aina halukkaasti kuuntelivat isän kirjoituksia, eivätkä koskaan keskeyttäneet niitä kuiskuttamalla ristipisteistä ja silkkilangoista, kuten naisten yleinen tapa on. Kaikki semmoiset asiat järjestävät minun naiseni edeltäpäin. Jane, tai Jenny, kuten häntä kutsun hyvällä tuulella ollessani, lisäsi pesään pulskan pähkinäpuun, joka leimusi niin kirkkaasti ja levitti niin suloista lämmintä, etten vaihtaisi sitä kaneelipuuhun, jolla upporikkaat huoneitaan lämmittävät.

Minun täytyy ilmoittaa sinulle, rakas lukijani, että minulla on salainen noitavoima, jolla loihdin pölyä naisväkeni silmiin, etteivät koskaan älyä niitä persoonallisia viittauksia, jotka kohdistuvat heihin näissä artikkeleissani. Keskinäisen sopimuksemme kautta loihtivat muste- ja kynähaltijat verhon heidän silmiinsä minun lukiessani ääneen; muutoin voisi se tuttavallinen tapa, jolla kaikessa vapaudessa kerron sinulle heidän sisimmät asiansa, suuresti loukata heidän naisellista hienotunteisuuttaan.

Siis vain, rakas lukijani, kuiskata korvaasi, että pikku Jennyssäni, joka niin utterasti kohentaa tulta ja huolellisesti korjaa kaiken tuhan takan edestä, että pikku Jennyssäni piilee emännyyden salainen lahja. Se tuntuu hänen pienten kätensä jokaisessa liikkeessä, päännytkähdyksessä ja silmien viisaassa katseessa – koko hänen pieni olentonsa henkii kodin tuoksua, joka on suloisempi koko maailman ruusutuoksua. Hän on siisti, tarkka ja puhdas, soma ja hieno kuin valkoinen kissa sekä aina vireä kuin mehiläinen, ja, jos sieluoppiin voi luottaa, oli ajan, mitan ja suhteitten tajunta tarkasti merkittynä hänen päähänsä. Sitäpaitsi oli pikku Jennylläni paljon tervettä järkeä, joka usein voitti mielikuvitukseni ja runolliset käsitykseni, milloin eivät olleet hyvillä perustuksilla.

Sellaisille naisille on ihanteellinen kasvatus tarpeellinen, muuten muodostuvat he vanhoina oikeiksi kotifarisealaisiksi ja kotityranneiksi. Mutta heitä pitää opettaa rakastamaan taidetta, sekä kauneuden kaikkia muotoja, ja silloin ovat he viehättäviä. Nämä pikku naikkoset ovat hyvin tarpeelliset ja välttämättömät, heissä asuu se sentripetaalivoima, joka johtaa kaikki kodin kiertotähdet oikealle radalleen – ja oikealla kasvatuksella täyttävät he kodin järjestyksen kauneudella ja sopusoinnolla. Jennyn kasvatus silmämääränäni olin siis kirjoittanut artikkelin, jonka luin ja jonka nimeksi panin: *Koti ja talous*.

II

Koti ja talous

Moni nainen osaa hoitaa talouttaan, mutta harva perustaa *kodin*. Taloudenhoito tuntuu usein vaikealta, mutta sen voi helposti oppia, sillä se on aineellista ja vaatii käytännöllistä toimintakykyä, jossa mitta, paino ja värit ovat määrääviä vaikuttimia. Mutta kodin ylläpito on yläpuolella kaikkea tätä, siinä tarvitaan älyä ja henkevyyttä.

Tällä kohdalla meni pähkinäpuu uunissa kahtia, palat pudota romahtivat erilleen toisistaan, levittäen hiiliä ja tuhkaa ympärilleen. Jenny kiiruhti avuksi harjoineen. Takkavalkealla on se paha puoli, että se on aina hoidon tarpeessa, mutta mitäpä siitä, nämä pienet keskeytykset eivät meitä lainkaan häiritse – ne ovat kuin sukkelan ystävän pähänpistoja hausassa perhekeskuudessa.

Jenny laski maahan harjansa ja sanoi:

"Isä, sinä alat liikkua metafysiikassa."

"Koko ajatuksellinen puoli luodussa maailmassa on metafysiillistä", huomautin, koettaen herättää hänen kunnioitustaan. "Jokaisella asialla on kaksi puolta, subjektiivinen ja objektiivinen."

"Siinä sinä isä taas tuot esiin subjektiivisen ja objektiivisen. Minä puolestani en koskaan tunne eroa niitten välillä."

"Nyt muistan", sanoi Jenny, "vanha lastenhoitajamme kutsui sitä sisäpuoliseksi ja ulkopuoliseksi – siitä minä olen päässyt niiden perille."

"No, lapset", sanoi vaimoni, "antakaa isän lukea", ja minä luin kuten seuraa:

Nuornamiesnä ollessani muistan, miten kerran kävin hyvän ystäväni Bill Carberry'n kanssa katselemassa hänen kotiaan, johon hän aikoi muutaman viikon kuluttua tuoda morsiamensa. Bill oli hauska ja avosydäminen poika, ystäväpiirimme ydin, ja meille ystäville oli hänen naimisensa hyvin vastenmielinen, sillä pelkäsimme hänet kadottavamme. Sillä tiesimmekö, mille kannalle hän oli asettava meidän suhteemme kerran purjehdittuaan avioliiton "tuntemattomaan maahan". Mutta Bill vain nauroi epäluuloillemme.

"Tiedätkö Kristo", sanoi hän juosten iloisesti ylös rappusia ja avaten tulevan asuntonsa oven, "miksi valitsin tämän talon? Siksi, että se on niin kodikkaan ja lämpimän näköinen. Katsoppas vain", sanoi hän, vetäen minut huoneeseen, – "katsele noita suuria ikkunoita eteläpuolella, joista aurinko loistaa koko päivän; katsoppas tuota mainiota nurkkaa tuolla, minne nojatuolin voi asettaa; kuvaile meitä täällä, kirjat ja paperit vapaasti ympärillämme ja Katri kulkien kuin päivänsäde suojia lämmittämässä. Tulen oikein runolliseksi, kuten näet. Ja oletko koskaan nähnyt parempaa ja avarampaa ruokahuonetta? Ajattele, kuinka täällä juhlimme! Mitä ihania iltahetkiä täällä vietämme. Kaikki niin avarata ja vapaata – juuri sellaiseksi olen aina kotini haaveksinut. Tiedätkö, Kristo, että yläkerrassa on pieni huone, ja sinä ja Tom Innis saatte oman avaimen, niin että saatte tulla ja mennä, milloin vain haluatte. Ja tässä on kirjasto – siinä tulee olemaan kirjoja, etsauksia ja puupiirroksia katosta laattiaan saakka. Tänne tulette, milloin vain päähänne pälkähtää, ja olette aivan kuin kotonanne."

"Mutta mitä Katri ajattelee tästä kaikesta?"

"Katri on teidän paras ystäväni ja hän voi saada vieraansa viihtymään.

Oi, Katri valmistaa tästä niin pehmeisen pesän, senpä vielä näette!"

Parin päivän perästä kuletti Bill minut jälleen asuntoonsa, veti minua pakkilaatikkojen, olkien ja paperien välitse katsomaan komeata vierashuoneen sisustusta – josta hän iloitsi kuin pieni lapsi uudesta lelustaan.

"Katsoppas näitä tuolia", sanoi hän, "granaattipunaista, kukkasellista silkkiä, sohvapöydät ovat aivan samaa tyyliä, samoin uutimet ja matot. En eläissäni ole näin kaunista nähnyt. Appi-isä sisustaa kotimme, ja anoppi hyörii ketteränä kuin mehiläinen, saadakseen meidät järjestykseen."

"Mutta Bill kulta", sanoin, "asuntosi on ruhtinaallinen. Pelkään, että elämäsi tulee liian kalliiksi, sillä lakimiehen ura on pitkälinen, vanha ystäväni."

"No, ymmärräthän, että kaikki olisi ollut toisenlaista, jos itse olisin maksanut laskut; mutta kun Katrin suku kustantaa kaiken – niin olkoon menneeksi – tyttö, joka menee naimisiin, tahtoo tietysti uudessa kodissaan noudattaa sitä elintapaa, johon hän on tottunut."

Olin vaiti, mutta sisässäni tunsin masentavan aavistuksen, tunsin, että tämä ylellisyys pian tukahduttaisi kotoisen vapauden, jota ystäväparkani niin haaveksi.

Häät vietettiin oikealla ajallaan, ja häiden jälkeen oli nuorilla kutsut, joihin kaikki menimme; me saimme nähdä Billin täydellisen kodin suurenmoisesti valaistuna ja kuulinme kaikkein kadehtivan hänen onneaan; mutta se oli miltei ainoa kerta, jolloin siellä kävimme. Kotiutumisesta, jokapäiväisestä käynnistä ja omista avaimista ei puhuttakaan, me tunsimme olevamme heistä niin kaukana, kuin olisi nuori pariskunta asunut Tuilleriessä.

Katri, joka aina oli ollut reipas ja vallaton tyttö, alkoi heti kehittää emännöysohjeita ja osoittaa mielipiteitä, jotka niin erisivät hänen entisyydestään, kuin vanha hiipivä kissa vallattomasta kissanpojasta.

Katri oli itse asiassa hyvä tyttö. Hän oli hyväsydäminen, naisellinen, ystävällinen ja avulias; mutta sen ohessa äärettömän tarkka ja niin tunnollinen, että talouden huolet olivat hänet melkein näläntyttä, ja hänen perheessään pidettiin taloudenhoitoa korkeampana taidetta ja tiedettä – se oli heillä uskontona. Katrin äiti, tädit ja isoäidit olivat kuulut mainiosta taloudenhoidostaan. Heitä olisi voinut luulla niitten hollantilaisten jälkeläisiksi Broeckin kaupungissa, joita Washington Irving kuvaa, ja jotka sitoivat lehmiensä häntään sinisiä nauharuusuja ja maalailivat polttopuunsa päät valkoisiksi. Hän kertoo, mitenkä eräs kuuluisa saarnaaja ei voinut poistaa naisväen huomiota maallisista askareista, ennenkuin hän rupesi saarnaamaan taivaallisen kaupungin puhtaudesta, sen muurien kirkkaasta kristallista ja katujen kultaisista kivistä – silloin heti kääntyi kaikkien emäntien mieli Zioniin. Näin juhlallinen ja totinen katsantokanta on jo silloin raskas, kun tyttörukalla ensi hoidettavanaan on vain yksinkertainen ja halpa koti, saatikka sitten, kun hänen pitää huolehtia komeista huonekaluista, kun kalliit kristallit painavat hänen mieltään, kun peilit heijastavat hänen velvollisuuksiaan, ja koi ja ruoste saattavat tunkeutua huoneisiin ja kaappeihin.

Äiti ja tädit varoittivat Katriä juhlallisesti – he varoittivat häntä koista, torakoista, kärpäsistä ja pölystä; kaikki huonekalut verhottiin kylmällä hollannin liinalla, joten ne muistuttivat liinoihin käärittyjä ruumiita – uutimien tupsutkin saivat oman pienen verhonsa – ja tyttörukan päähän sullottiin ohjeita ja määräyksiä kaiken tämän komeuden hoitamisesta, kunnes se oli niin täynnä, ettei sinne paljon muuta mahtunutkaan.

Bill rukka huomasi pian kotinsa liian täydelliseksi ja tarvitsevana asumista ja olemista varten toisen talon, sillä talon ja kodin välillä on suuri eroitus. Parin vuoden perästä perustimme vaimoni ja minä kotimme aivan toisten periaatteiden mukaan ja Bill pistäysi usein meillä, venyttelihe mukavassa nojatuolissa kirjoituspöydän ja sohvän välillä, huokaili ja nautti hauskaasta ympäristöstämme, ihaili lämmintä avotakkaamme, geraniumia, ruusuja ja lintuja. Mies poloinen oli oikein hyvillään saadessaan ojentaa jalkojaan ja liikkua vapaasti, kotonaan pelkäsi hän aina särkevänsä tai hävittävänsä jotain. "Katri on kunnan tyttö", sanoi hän, "ja tahtoisi tehdä minun mieleni mukaan, mutta hän ei saa seurata tahtoaan. He antavat hänelle niin paljon neuvoja ja sälyttävät hänen päällensä niin raskaan taakan, että tyttö rukka on nääntyä, hän onkin jo ihan laihtunut ja sairaan näköinen. Sitten asuu Saara täti meillä ja vahtii koko taloa kuin poliisi; on siinä ihmisparka ihan helisemässä. Huoneet ovat kyllä komeat, mutta niin jylhät ja kolkot! – ei auringonsädettä eikä valoa nimeksikään, vieraan tullessa kohotetaan hiemasen rullakartiinia. He pelkäävät niin sanomattomasti kärpäsiä, ja kaikki peilit ja taulunpuitteet ovat harson peitossa maaliskuusta joulukuuhun. Kyllä meidän huoneissamme ei ole paikkaa, mihin kärpänen iskisi!"

"Mutta," sanoin, "laittakaa itsellenne arkihuone, jossa saatte olla mielin määrin vapaudessanne."

"Siitä ei tule mitään. Katri ja Saara täti ovat asettuneet makuuhuoneeseemme ja siellä majailevat he kaiken päivää, kunnes joku vieras tulee. Silloin Katri pukeutuu ja tulee alas. Saara täti väittää sen olevan ainoan keinon järjestyksen ylläpidoksi, silloin voivat rullakartiinit olla alhaalla, ja kaikki pysyy paikoillaan; siellä kertoo hän tyttörukalle kaikenmoisia jonninjoutavia juttuja mummoista ja tädeistä, joilla oli sellainen järjestys talossaan, että he pilkkosten pimeässä olisivat löytäneet kaikki tavaransa ilman tulenvaloa. Ja sen voisivat he meilläkin tehdä. Voisi luulla, että olemme aikeessa lähteä Englantiin ja että koko talo on lukossa matkaa varten – ei näy kirjaa, ei paperia, eikä hansikasta, ei mitään jälkeä ihmisolennosta. Piano on suljettu, kirjakaappi lukossa, piirrookset piilossa – kaikki, kaikki sileätä, kiintonaista, lukittua.

"Jos menen jonkun ystäväni kanssa kirjastoon, löyhkää siellä ensinnäkin ihan kellarilta, sitten saan suurella vaivalla kiskoa ikkunat auki, avata ja riuhtoa puolentunnin aikaa, ennenkuin löydän mitään, ja koko ajan tiedän Saara tädin vahtivan oven takana valmiina järjestämään ja sulkemaan kaikki jälkeeni. Kaikki halu seurusteluun ja kanssakäymiseen sammuu sellaisissa oloissa. Entäs suuri, valoisa ruokahuoneemme suurine ikkunoineen – luuletko että saamme siitä iloit, – ei, Saraa täti ajaa meidät sieltä jo huhtikuun alussa, sillä kärpäset tahraisivat seinämaalaukset ja porsliinit, ja niin saamme aterioida pienessä pimeässä putkassa, jonka ikkunat ovat takapihalle päin, ja Saara täti on siitä kovin innoissaan, hän sanoo Katrin pääsevän niin paljon vähemmällä, että minun jo senkin tähden pitäisi suostua syömään putkassa vaikka koko elinaikani. Siitä näet, Kristo, että tilani on perin tukala, ja koko Katrin suku on siinä vahvassa luulossa, että mies on tuhmin ja kauhein olento koko luomakunnassa; ja jos hän jotain saa päähänsä, pitää sitä vastustaa minkä jaksaa. Kuulisit Saara tädin tuomion meistä: me olemme kaikki härkiä porsliinipuodissa, valmiit puskemaan, riistämään ja raastamaan kaikkia ja hävittäisimme koko komeuden, ellei meitä kytkettäisi ulkoisuuteen. Hän väsyttää tuiki Katriparkaa, ja hänen lopetettuaan alkaa äiti. Joskus tuodessani oman mielipiteeni esiin, purskahtaa Katri itkuun ja sanoo, ettei hän tiedä mitä tehdä. Ketään ystävästäni en voi kutsua päivälliselle, sillä eihän heitä sovi viedä pimeään putkaan. – Oi! ei koskaan! Saara täti, anoppi ja koko suku pitäisivät perheen kunnian ikuisesti häväistynä. Emme voi kutsua heitä, elleimme avaa ruokahuonetta, käytä parasta porsliiniamme ja tuota hopeitamme kotia pankista, ja jos niin teemme, valvoo Saara täti yönsä koko viikon ajan ennen, valmistuksia tehden, ja jalestä valvoisi hän toisen viikon saadakseen kaikki järjestykseen. 'Mutta', selittäisi hän minulle, 'saattaa niin paljon vaivaa Katrille hänen nykyisessä tilassaan, on kerrassaan inhottavaa.' Jos taas kutsun tovereitani ravintolaan päivälliselle, itkee Katri, ja hänen äitinsä sanoo, ettei naiseen miehen sovi syödä julkisissa paikoissa; mutta, hitto vieköön, pitäähän minulla jossain olla vapautta."

Vaimoni viihdytteli hänen kiihoittuneita hermojaan ja sanoi meidän mukavan nojatuolimme aina häntä odottavan uunin ääressä. "Ja te tiedätte", jatkoi hän, "huonekalumme ovat niin yksinkertaiset, ettei meidän koskaan tarvitse niitä varjella; ja mattomme niin halvat, että aurinko mielellään saa niille paistaa, ja niin elämme päivänsäteitten ja kukkien keskellä."

"Niinpä niinkin", sanoi Bill katkerasti. "Mutta haalistuneet matot ovat Saara tädin kauhu. Hän luulee, että ensimmäinen pykälä taloudenhoidossa on auringon karkoittaminen. Mikä hupakko olinkaan, iloittessani aurinkoisista ikkunoistamme! Miesparka, nämä ikkunat ovat kolminkertaisesti teljettyt kaikilta päivän säteiltä. Ulkoapäin markiisit, sisälläpäin ensin tiiviit luukut ja sitten raskaat, paksut, vuoratut damastiuutimet, jotka ulettuvat syvissä poimuissa laattiaan asti. Mitä varten on minulla tauluja? Ne riippuvat kyllä huoneessa, mutta mikä häly ja touhu, ennenkuin saan niihin hiukankin valoa."

"Mutta illalla tulen valossa, silloin kai huoneesi ovat kirkkaat ja valoisat."

"Illalla! Luuletko vaimoni viihtyvän siellä illalla. Hänellä on sanainsa mukaan niin paljon ompelemista, että heidän täytyy Saara tädin kanssa pysyntyä makuuhuoneessa, sillä eihän vierashuoneessa voi työskennellä. Senhän arvannet. Ei mitään työnnäköistäkään saa sinne kulettaa. Ajattele jos langanpätkiä sattuisi putoamaan matolle! Silloin saisi Saara täti seuraavana aamuna murtaa ikkunavarustukset ja ryömiä pitkin laattioita niitä etsimässä. Ei, illalla kaasua on puoliliekillä,

ja jos kierrän sen korkeammalle ja tuon ilmoille sanomalehteni tai otan hyllyltä jonkun kirjan, tunnen laattian läpi missä kiihoitustilassa Saara tädin hermot ovat. Hänen päänsä näkyy ovella kello kahdeksan, neljänneksen yli, puoli yhdeksän, kello yhdeksän ja kymmenen, katselemassa, joko olen lopettanut, saadakseen kaikki järjestykseen tämän suuren rauhanrikkojan jälkeen. Ei kenenkään päähän pälkähtäisi tulla meille iltaa viettämään. Naimisemme ensi aikoina tuttavamme kyllä pistäysivät luonamme, mutta kotimme jylhyys heidät pian vieroitti. Kaikki ovat huvenneet, ja Saara täti on siitä ikuisesti kiitollinen, sillä nyt saavat huoneet olla rauhassa. 'En ymmärrä', on hänellä tapana sanoa, 'mitenkä rouva Crowfield voi elää sellaisessa pyörteessä, aamusta iltaan siellä juoksee ihmisiä. Katri ei kestäisi mokomata elämää; mutta kaikki ihmiset eivät ole yhtä huolellisia. Katri on kasvanut perheessä, jossa huolellinen taloudenhoito on naisen kunnia.'"

Vaimoni huulilla liikkui hymy, tuo tyven, lempeä ja leikillinen hymy, joka oli valaissut hänen ympäristöään niin monen monituista vuotta.

Bill jatkoi katkerasti:

"Enhän voi – kuten mielisin, – heittää hiiteen kaikki nämä naiset taloudenhoitoineen, silloin Katri itkisi viikkokauden ja joutuisi epätoivon partaalle. Eihän se ole tyttöraukan syy; joskus koetan puheillani saada hänet järkiinsä, mutta puhuppas nyt koko suvun kanssa – olen ihan varma, että hänen terveytensä pilaantuu – he uuvuttavat hänet tuiki. Katri, joka oli piirimme sielu! Ja nyt nääntyy hän kotoisiin huoliinsa. Hän käy alituudessa tuskassa aamusta iltaan, talo on niin täynnänsä kaikenlaista tavaraa, että aina saattaa joku vahinko tapahtua ja palvelijamme ovat niin perin kömpelöitä. Istuessamme yhdessä kuulen vain valitusvirsiiä kyökkityöistä. He vaihtuvat alinomaan, särkevät ja hävittävät niin paljon, ettemme enää uskalla käyttää tavaroitamme. Siinä ei vielä mitään, että syömme pimeässä putkassa, mutta syömme rikkinäisistä lautasista ja lasista ja juomme teetä korvattomista kupeista, jotka töintuskin ovat säilyneet tästä hävityksen kauhistuksesta. Ilolla suostuisinkin näin vaatimattomasti elämään, ellen tietäisi parempaa löytyvän, enkä ymmärrä, miksei meidänkin pöytämme voisi näyttää herraspöydältä, mutta Saara täti sanoo, että se maksaisi tuhansia, ja että on yhdentekevää, miten eletään, kun ei sitä kumminkaan kukaan muu näe. Hänestä, näet, ei löydy mitään välimuotoa hienon porsliinin ja särkyneitten astiain välillä. Mitenkähän kaiken tämän käy, kun saamme lapsia? Toivon lasten pehmittävän vanhukset ja saattavan kodin lämpimämmäksi."

Lapsia karttuikin vuosien kuluessa. Ensin syntyi Tom, harteava, vilkas, palleroinen Tom, oikea isän kuva; sitten Kaarle, Jim, Lovisa, Katri ja Frank – kaikki hyviä, iloisia ja rakastettavia lapsia. Mutta koko heidän lapsuutensa oli alituinen taistelu huonekalujen kanssa, jossa taistelussa huonekalut aina pääsivät voitolle. Kotityrannit valitsivat tietysti ikävimmän ja kolkoimman huoneen, mitä talossa oli, lastenkamariksi ja sulloivat sen täyteen vanhaa pahanpäiväistä huutokaupparomua, ja sinne sitten kasvava polvi teljettiin.

Itsekukin tietää kuinka paljon kurinpitoa, ohjeita ja neuvoja lastenkasvatus vaatii, ennenkuin lapsista tulee vilpittömiä, suoria, jalomielisiä ja uskonnollisia ihmisiä. Se vaatii enemmän ohjeita, kuin mitä vanhemmat jaksavat antaa ja lapset voivat sulattaa. Tähän kasvatustyöhön he eivät voi uhrata kaikkia voimiaan, siis on tarkasti määrättävä mihin suuntaan se on johdettava.

Saara tädin ja hänen hengenheimolaistensa mukaan lasten huomio on etupäässä kiinnitettävä huonekaluihin ja niiden säilyttämiseen, ja Billin lapset saivat siis kasvatuksen, joka oli yhtäpitävä näitten periaatteitten kanssa. Se kasvatus oli pääasiassa seuraava: Pahat lapset juoksentelevat paraatiportaissa, istuvat hienolla sohvalla, koskettelevat kirjoja kirjastossa, ottavat kaapista hyviä kuppeja ja lasia.

Ja miksi halusivat he sentään tehdä tätä kaikkea? Jos vain paratiisissa olisi yksikin kielletty omena, eivätkö nuoret Adamimme ja Evamme antaisi alttiiksi ruumistaan ja sieluaan, saadakseen sitä maistaa? Pikku Tom oli urhea ja yrittäväinen, kuin itse Kolumbus ja käytti kekseliäisyyttään kaikenmoisiin löytöretkiin luvottomilla alueilla. Hän anasti Saara tädin avaimet, aukasi laatikot ja kaapit, katseli, koski ja maisteli kaikkia ylvästellen synneistään.

"Tiedätkö Tom", sanoi lastenhoitaja hänelle kerran, "kun olet noin paha ja vallaton, kiusotat äitiraukkaasi? Hän on sairas, ja kuolee varmaan, ellet ole kiltti."

"Kuoleeko hän?" sanoi Tom miettivänä.

"Niin saattaa käydä."

"Silloin", sanoi Tom, kääntyen kantapäillään, – "silloin saan juoksennella paraatiportaissa."

Niin pian kuin tämä rasavilli oli kouluiässä, lähetettiin hän täysihoitoon erääseen poikakouluun, ja kaikenmoiset esteet ehkäisivät sittemmin hänen kotiintuloaan. Keväällä hän ei voinut tulla suursiivoamisen tähden, ja syksyllä oli myös suursiivoaminen estämässä; ja niin poikaruukka vietti lupa-aikansakin koulussa, ellei joku kunnan toveri, jolle onnetar oli antanut oikean kodin, säälistä kutsunut häntä luokseen. Hänen äitinsä tiesi hänen tovereistaan, elämästään ja ajatusmaailmastaan yhtä vähän, kuin olisi hän lähettänyt poikansa Kiinaan, Saara täti nautti siitä rauhasta, joka nyt vallitsi kotona pojan poistuttua, ja sanoi vain odottavansa sitä aikaa, jolloin Kaarle ja Jimkin tulisivat siihen ikään, että heistäkin pääsisi; Kaarle ja Jim taas, karkoitettuina äidin ja isän läheisyydestä, ja inhoten pimeätä ja yksinäistä leikkihuonettaan, vetelehtivät pitkin katuja, rautatieasemalla ja laivasilloilla. Jos ei koti sulje helmaansa poikiaan, voivat vanhemmat olla varmat, että he hakevat muita turvapaikkoja, jotka useimmiten ovat vahingollisia. Kyllä muualla on lämpimiä, iloisia, hauskoja ja hilpeitä paikkoja turvana niille pojille, jotka eivät kotona saa oleskella äidin hienoissa huoneissa. Pahoja ihmisiä löytyy yllinkyllin kuiskuttelemassa heidän korviinsa juttuja, jotka eivät ole aiotut äidin kuultaviksi, ja naureskelemissa heille heidän kohottaessaan heikot äänensä häpeällisiä ja syntisiä lauluja renkuttamaan.

Katriparka, joka tyttönä oli niin reipas, iloinen ja elokas, oli keski-ikäisenä näivettynyt ja kuivunut teräväksi, luisevaksi naiseksi – joka murehti paljon, mutta unohti, että yksi on tärkein. Yksi pojista karkasi merille, enkä luule, että he sittemmin ovat hänestä mitään kuulleet. Tom esikoinen vietti ensin hurjaa elämää sekä koulussa että yliopistossa, ja palatessaan kotia hän melkein mursi äitinsä sydämen julkealla ja vaativalla käytöksellään. Äiti, joka ei ymmärrä vallata lapsensa sydäntä sen pienenä ollessa, saa usein sen kalliisti maksaa. Jos hän lapsiaan laiminlyö heidän pieninä ja avuttomina ollessaan, kostavat he tämän välinpitämättömyyden, tultuaan suuriksi ja voimakkaiksi. Tom saattoi kaikki ympärillään epäjärjestykseen, loikoili sohvilla, sylkäsi pitkin mattoja, viskeli kirjoja ja piirroksia sinne tänne ja pani kaikki vanhat perhemuistot ylösalaisin. Kaikkea tätä ei hän koskaan olisi tehnyt, ellei hänen lapsuutensa olisi ollut pelkkää kieltäytymistä ja kurissapitoa. Hän oikein vihasi järjestystä, hienoutta ja aistia – ja oli oikea poroporvari.

Bill ystäväni taas oli iloisesta, hauskaasta velikullasta muuttunut äreäksi ja juroksi jöröpääksi. Kerrassaan oivallinen on Benjamin Franklinin sananpars: "Silkki ja sametti sammuttavat tulen takassa." Silkki ja sametti – ylellisyys kodissa – sammuttaa usein muutakin kuin tulen takassa, se sammuttaa pyhemmänkin liekin, kotoisen rakkauden tulen. Miehen ja lasten suurin onnettomuus on *kodittomuus*; monella miehellä on komea talo, mutta ei mitään *kotia*."

"Isä", sanoi Jenny, "sinun pitää kirjottaa meille kodinhoidosta."

"Lapsi", sanoin, "ajattele äitiäsi ja mitenkä hän on sinut kasvattanut."

Onnellisena aviomiehenä tahdon saattaa selväksi vaimoni järjestelmän ja ensi kirjoitukseni on: Mikä on koti ja sen hoito.

III

Mikä on koti?

Ikuisena salaisuutena keskenämme olkoon, rakas lukijani, että näillä kirjoituksillani, paitsi julkista tarkoitustaan, on toinen, yksityinenkin, koetan, näet, niillä vaikuttaa omaan perheeseeni.

Se ei rajoitu ainoastaan salahyökkäyksiin kuuluisaa mattoa ja vierashuonetta vastaan, mutta se tähtää niitä uusia kotejakin, jotka ehkä kohoavat ympärillämme.

Sillä kuten jo ennen näin meidän kesken olen maininnut, oli Mariamme oman pesän valmistamisen hauskoissa puuhissa.

Olen huomannut, että kun perheessä sellaista on tekeillä, on jokainen perheen naisolento kuumeentapaisessa jännityksessä, – jokainen naikkonen, vanha ja nuori, tuntee emännän vaistot heräävän itsessään; ja silloin on meidän, toisen sukupuolen, liikuttava suurella varovaisuudella ja lausuttava ajatuksemme hyvin arasti kunnioittaen niitä salaisia voimia, jotka hallitsevat naiselementtiämme.

Vahingosta viisastuneena en koskaan mennyt suoranaisia neuvoja antamaan, sillä suloiset äänet olisivat pian minut nollanneet ja tukkineet minulta suun. Mutta olin vaimoni käytettäväksi antanut sen pienen summan, jonka taisin uhrata Marian myötäjäisiin, ja siitäkös nyt puuhaa – Jenny ja Maria olivat peräti tottumattomat rahanhoitoon ja neuvottelivat lakkaamatta väsymättömän äidin kanssa, kuinka rahat parhaiten olivat käytettävät. Sanon Maria ja Jenny, sillä vaikka Marian olisi pitänyt olla keskuspuoleena näissä hommissa, lankesi kumminkin kaikki Jennyn päätettäväksi, hänen utteruutensa ja intonsa tähden, joka aina tuli näkyviin tällaisissa kotoisissa puuhissa.

Pikku Jenny on niin virkeä ja teräväpäinen ja keksii ja suunnittelee kaikenmoista hauskaa ja hyödyllistä. Jos vieras sattuisi kuulemaan näitä jokapäiväisiä keskusteluja, tulisi hän ihan varmaan siihen päätökseen, että hän järjestää omaa kotiaan. Maria on lempeä, ajattelevainen ja tyyni tyttö, joka ei tuhlaa sanoja; mutta, lähemmin tutustuessasi häneen, huomaat pian, että hän, vaikka harvapuheinen, on luonteeltaan luja ja taipumaton. Kaikissa perhekokouksissa antaa hän puheenvuoron Jennylle ja äidille, mutta lyhyt, harkittu: "niin", tai "ei", jonka Maria lausuu, tekee ratkaisevan päätöksen joka asiassa.

Tähän perhetauluun täytyy minun vielä liittää oivallisen Rob Stefensin, tulevan aviomiehen, kuva, hänen, jonka hyväksi kaikki nämä neuvottelut pidettiin.

Rahalliseen puoleen nähden oli hän niitä nuorukaisia, joista runoilija laulaa:

"Hällä viisautta, arvoa,
Vaan muuta ei".

Mutta Rob oli lahjakas, hyväsydäminen poika, jolla oli monta oivallista ominaisuutta. Hän oli mainio duettilaulaja – tenoori – taitava näyttelijä, ja keskustelussa oli hän sukkela ja vilkas sekä hyvin perehtynyt kirjallisuuteen. Mutta eniten minua miellytti hänen edistyksensä virka-uralla; hän oli nim. etevä lakimies, ja hänen tulevaisuutensa oli hyvin lupaava verrattuna muihin pyrkijöihin tällä samalla alalla.

Nuoret olivat tietysti korviaan myöten rakastuneet; mutta mitenkä he taloutensa hoitaisivat, hankkisivat polttopuut ja ruoka-aineet, maksaisivat hyöryn, valon ja verot, oli minulle oikea arvoitus, sillä siinä suhteessa olivat he yhtä viisaat, kuin kaksi linnunpoikasta.

Mutta koska linnunpoikasetkin kaikesta huolimatta oppivat pesimään, kuten vanhempansa, voimmehan jokaiselta ihmislapseltakin toivoa samaa. Se on pahan onnen sattuma vaillinaisessa elämässämme, että nuoret rakentavat pesänsä ja tulevaisen kotinsa siinä pyhässä yksinkertaisuuden tilassa, joka ei todellisia tarpeita tunne.

Jos pariskunnalla on hyvät tulot ja varaa korjata erehdyksiään, ei kodin järjestämisen tarvitse tuottaa heille paljon päänvaivaa; jos he ovat järkeviä, puhdistavat he pian kotinsa niistä epäonnistuneista laitoksista, joilla ensi innossaan koristelivat sitä ja sisustavat sen kehittyneemmän aistinsa mukaisesti.

Mutta suurelle enemmistölle, joka ahtaissa oloissa ottaa tämän ensimmäisen askeleen perhe-elämässä, ovat nämä erehdykset vakavampaa laatua. Heidän täytyy vuosikausia nähdä kodissaan perin tarpeettomia kapineita ja saavat turhaan haikaella monta välttämätöntä asiaa, vain siitä syystä, että alusta järjestivät kaikki niin epäkäytännöllisesti pyhässä yksinkertaisuudessaan.

Olin ollut sanattomana kuulijana monessa vilkkaassa keskustelussa nuoren parimme välillä, joissa he tavallisesti neuvottelivat siitä, mitä tarvitsisivat ja mitä voisivat ostaa, he keskustelivat varovaisuudesta ja säästäväisyydestä ja toistelivat monta hyväntahtoista neuvoa, joita meitä monin kerroin rikkaammat sukulaiset ja tuttavat olivat heille antaneet. Ne, jotka itse ovat hyvillä päivillä, ovat aina hyvin nopsat neuvomaan toisille säästäväisyyttä. Ja miltä korkeudelta he antavat neuvojaan kokemattomille vasta-alkajille! Jolla on kymmenentuhannen vuotuiset tulot, voi uhrata aikaa mietteisiin; ja tämä hieno joutilaisuus sallii myös hänen tyynesti arvostella taloudessa tarpeellista säästäväisyyttä; siitä saavat nämä yläluokan tyttäret sen varmuuden, jolla rohkaisevat vähäosaisempia kanssasariaan.

"Usko pois, kultaseni", sanoi täti Sofia Suruton. "Suurin säästö on aina kalliimman tavaran osto. Se maksaa alussa, mutta sitten se kestääkin. Nämä samettimatot laattiallani ovat olleet siinä yhtämittaa kymmenen vuotta, ja katso kuinka hyvät ne yhä ovat! En koskaan käytä halpoja mattoja talossani – en edes arkihuoneissakaan. Sametti, ja brysselimatot ovat ensin tosin kalliimmat, mutta ne ovat niin vahvat. Enkä voi käsittää kuinka voi käyttää uushopeata hopean asemesta. Uushopea kuluu pian, ja sitten sitä pitää kiilloittaa, ja siten tulee se yhtä kalliiksi kuin hopeakin. Jos minä olisin Marian sijassa, eroittaisin myötäjäissummasta tuhat dollaria hopeaan, ja tyytyisin muutoin yksinkertaisempaan. Huonekaluni ottaisin kaikki David ja Saulilta. Sitä kauppaa sanotaan kalliiksi, mutta sen tavarat tulevat ajan pitkään sittenkin halvimmiksi, ja ne ovat aina niin hienot ja tyylikkää. Tietysti ei pidä mennä äärimmäisyyksiin – yksinkertaisuus on suuri kaunistus."

Perheen rauha häiriytyi, kun Jenny, innosta hehkuen, kertoi tämän keskustelun. Vaimoni vertaellessa kokeneena emäntänä yksinkertaisimpia tädin ehdottamia korutavaroita siihen summaan, joka oli käytettävissä, venähtyivät tyttöjen kasvot melkoisesti.

"Mutta kuinka ihmiset *saattavat* pitää taloutta", sanoi Jenny, "jos kaikki on niin kallista."

Vaimoni huomautti tyynesti, että olimme eläneet hyvin mukavasti omassa kodissamme, – olimme vastaanottaneet lukemattomia ystäviä, vaikka meillä oli vain ihan halpoja mattoja arkihuoneissamme ja kolmivartinen vierashuoneessa, eikä kukaan vieras ole siitä välittänyt eikä sitä paheksinut; ja mitä kestävyyteen tulee, on täti Suruton useammin uusinut mattojaan kuin me, sillä huolimatta halpuudestaan ovat meidän kestäneet kauemmin kuin hänen.

"Mutta, äiti, kaikki on mennyt eteenpäin sinun nuoruudestasi lukien. Täytyyhän sentään seurata aikaansa ja sisustaa huoneensa, kuin muutkin ihmiset."

Vaimoni vastasi tavallisella tyynellä tavallaan ja puolusti suhteellisuutta koko taloudessa. Huonekalujen, kyökkiastioitten, porsliinien ja liinakaappien hintain tulee suhteellisesti vastata toisiaan niin, ettei mistään makseta enemmän toisen kustannuksella, ja niin laski hän tyynesti kuinka pitkälle Marialle myönnetty summa riittäisi, ja missä ylipääsemätön raja kulki. Ei mikään ole niin omiaan tukahuttamaan nuoruuden innokkaita aikeita, kuin numeroitten selvä ja vakuuttava logiikka. Kuinka suloista ja lohduttavaa on kuvitella, että juuri ne tavarat, joista *pidämme*, ovat halvimmat, ja että joku ankara velvollisuus pakottaa meidät juuri niitä ostamaan, tuottakoot ne vaikka suuriakin uhrauksia meille. Ainoastaan kertoma- ja yhteenlaskun avulla voit päästä tästä harhaluulosta ja saada selville, mitä sinun on ostettava ja mitä ei.

Vaimoni numerot kumosivat tuiki täti Suruttoman vakuutukset, ja nuorisomme rauhoittui joksikin ajaksi, vaikka huomasin Jennyssä salaisen levottomuuden. Kuulin heidän puuhaavan

retkiä jos jonnekkain, väliin hyvinkin kauas, katselemaan korutavaroita, joita myytiin alennettuihin hintoihin. Milloin oli kullattu peili, milloin taas samettimatto sattumalta niin halpa, että se miltei kosketti äidin tekemiä rajoja. Ajattelin vierashuonettamme ja rukoilin hyviä haltijoita estämään heitä erehdyksistä.

"Koeta saada vähän tervettä järkeä tyttöihin, jos voit", sanoin vaimolleni, "eläkä anna pienen lemmittymme hukata rahojaan ja ostella kaikenmoista turhaa, joka häntä sitten jälestäpäin vain harmittaa."

"Kyllä koetan", sanoi hän. "Mutta Maria on, kuten tiedät, kokematon, ja Jenny taas niin innokas, toimelias ja herkkäuskoinen. Pelkäänpä, että molemmat pitävät meitä vähän vanhanaikaisina. Mutta ystäväni, olen huomannut, että sinun kirjoituksesi ovat paikallaan ja oivalliset heidän silmiään avaamaan. Jenny jo kysyi eilen illalla, milloinko luet ensi kirjoituksesi. Tyttö on järkevä ja teräväpäinen ja kätkee sydämeensä sen, minkä kuulee."

Näin mairiteltuna ryhdyin kirjoittamaan; ja samana iltana tulenvalolla luin pienelle naismaailmalleni seuraavan kyhäelmän:

Mikä on koti ja sen hoito?

Olen jo osoittanut teille, että talo, jossa mies ja nainen asuvat ja pitävät taloutta, ei aina ole koti. Mikä siis koti on? Sana koti sisältää jokaiselle naiselle ja miehelle jotain sanomatonta – jotain, jota he haluavat ja kaipaavat.

"Koti," huokailee tyytymätön nuorimies, väsyneenä ravintolaelämään ja napittomiin paitoihin. "Koti!" kuiskaa vaeltaja vieraalla maalla, ajatellen äidin-, vaimon-, sisaren- ja lapsenrakkautta. Niin, sillä sanalla on vielä korkeampi, uskonnon pyhittävä merkitys, ja kristittyjen kuvaillessa toiveitaan paremmasta elämästä, puhuvat he *kodista* tuollapuolen hautaa. Sana koti käsittää rakkautta, lepoa, pysyväisyyttä ja vapautta; mutta siinä sivussa koti kasvattaa meitä ja kehittää meissä löytyvät puhtaat tunteet ylevämpiin muotoihin, korkeampaa elämää varten. Mestari otti pienoisen lapsen kodin helmasta polvelleen, tulkitessaan opetuslapsilleen kuningaskuntansa salaisuuksia.

Koti on niin pyhä ja kallis asia, ja sen luominen kysyy niin suurta kykyä, että se voittaa kaikki muut ominaisuudet. Kuvanveistäjää, joka loihtii kylmästä marmorista elävän olennon, maalaria, joka kiinnittää kankaalle kuolematonta kauneutta, arkkitehtiä, joka rakentaa tuomiokirkkoja ja kohottaa Pyhän Pietarin kupoolin maan ja taivaan välille, ei voi ansiossa ja pyhydessä verrata vaatimattomaan taiteilijaan, joka niistä köyhistä aineksista, joita tämä valheellinen, oikullinen ja itsekäs maailma hänelle tarjoo, luo kodin turvallisen Edenin.

Todellinen koti on ylevin taideteos, minkä ihmisolento voi luoda, sillä se kuvaa sielun suurinta rauhaa ja onnea.

Vanha kristin kirkko vaatikin avioliittoon pyrkiviltä hyvin totista ajatuskantaa menneestä elämästä, katumusta ja ajatuksissa, puheissa ja töissä tehtyjen syntien tunnustamista sekä pyhän sakramentin nauttimista; sillä siten mies ja vaimo, jotka lähestyvät ylevää tointa, kodin perustamista, muistavat sen pyhyyttä ja kauneutta.

Tällaista kotia varten on minulla, kuten Euklideksellä, aksioomeja, muutamia varsin tärkeitä periaatteita, ja ensimmäinen kuuluu: *Ilman rakkautta ei synny kotia.*

Kaikki rahan, sovinnaisuuden ja puhtaasti ruumiillisen intohimon vaikuttamat avioliitot tekevät oikean kodin perustamisen jo alusta mahdottomaksi. Rakkaus on tämän uuden Jerusalemin perustus, rakkaus, joka on taivaasta kotoisin ja vaihtelee monissa eri väreissä kuin ihanimmat jalokivet. Rakkaudelle on kaikki mahdollista, mutta ilmaa rakkautta emme mitään mahda.

Ulkomailla kuulemme usein puhuttavan sovinnais-avioliitoista, joita mieluummin voisi nimittää yhtiöiksi. Rahat lasketaan kummallakin puolella; molemmat asianomaiset panevat rahoja liikkeeseen, hoitaen kukin omaansa. Rakkaus ei tule kysymykseen, mutta suuri kohtelijaisuus. Kaikki on niin lainmukaisesti ja kauttaaltaan järjestettyä, ettei tulevaisuudessakaan voi mitään selkkauksia syntyä. Herralla ja rouvalla on kullakin omat huoneistonsa, ajoneuvonsa, palvelijansa, sisääntulonsa,

ystävänsä ja harrastuksensa – ja he täyttävät mielestään pyhän avioliittolupauksen kohtelemalla toisiaan hienosti ja säädyllisesti niinä harvoina kertoina, jolloin heidän tiensä pakosta yhtyvät.

Olisipa hyvin surullista, jos meidänkin maassa sellainen katsantokanta avioliiton suhteen pääsisi vallalle. Se on hyvin epäjalo ja osoittaa pakanallista käsitystä siitä suhteesta, jossa mies ja nainen yhtyvät yhdeksi. Se on molemmin puolin kurja ja alhainen keksintö, joka täydellisesti pudistaa pois kotisivistyksen suuren työn, kotikasvatuksen ylevät surut ja urhoolliset vaivat – kasvatus, jossa vanhemmat oppivat enemmän kuin opettavat.

Omituisena seikkana mainittakoon, että niissä maissa, joissa tällainen avioliitto on tavallinen, puuttuu kielestä meidän koti-käsitettämme vastaava sana. Monelle Euroopan kielelle ei voisi tarkasti kääntää lausetta, jolla alotin kyhäelmäni – lausetta, että ihmisen *talo* ei aina ole hänen *kotinsa*.

Elämäntapa niissä maissa, joissa järki eikä rakkaus solmii avioliitot, sulkee pois kotikäsitteen.

Mitenkä näissä maissa siis eletään? Tyttö saa käskyn palata luostarista tai koulusta, sillä hänen isänsä on löytänyt hänelle miehen. Vastustusta hänen puoleltaan ei otaksuta; ja harvoinpa sitä tehdäänkään, sillä lapsi on innoissaan saadessaan kauniita vaatteita ja vapautta, joita hänen käsityksensä mukaan ainoastaan naiminen antaa. Ja nämä edut hän aina saa – olkoon sitten mies kaunis tai ruma, viisas tai tuhma.

Kuinka sietämätön mahtaa sellainen avioliitto olla! niin meistä tuntuu. Mutta heistä se ei ole sietämätöntä, sillä se sallii heidän käydä kunkin omaa tietään välittämättä toisistaan. Poika tai tytär, joka ilmestyy tähän talouteen, viettää lapsuutensa hoitajan helmassa, nuoruutensa täysihoidokoulussa ja kypsyneenä naitetaan hänet vuorostaan samalla tavalla, ja niin jatketaan samaa elintapaa toista sukupolvea varten. Sillä aikaa elävät isä ja äiti herran rauhassa ja hoitavat kukin huvituksiaan. Sellainen on se järjestelmä.

Huoneistot, jotka rakennetaan tällaista elintapaa varten, muistuttavat enemmän ravintolaa kuin yksityiskotia, ja jos meikäläinen asettuisi pariisilaiseen huoneistoon asumaan, mahtuisi hän tuskin sinne lukuisine lapsineen. Yksityisiä poikkeuksia tästä säännöstä tietysti löytyy. Sekä Ranskassa että Italiassa löytyy viehättäviä koteja, joissa jalot luonteet joko sattuman tai isän valinnan kautta yhtyneinä vuodattavat valoa ja lämpöä siihen kylmään sovinnaisuuspiiriin, jossa elävät. Joka kansankerroksessa löytyy luonteita, joilla on niin vahva kodin tarve, että he missä oloissa elänevätkin, usein hyvinkin epäedullisissa, tietävät luoda itselleen kodin. Ihmisluonne on niin lemmenhaluinen, että rakkaus, jota ei häihin kutsuttu, usein hiipii jälestä kuokkavieraaksi, ja minne se hiipii, seuraa koti kintereissä.

Seuraava aksioomi on: *Ilman vapautta ei synny todellista kotia.*

Kodin oikea käsite on: turvapaikka, jossa saamme vapaasti kehittää persoonallisia halujamme ja taipumuksiamme. Siellä nautimme ateriamme, milloin ja miten tahdomme. Menemisemme ja tulemisemme on täysin vapaa. Meillä on pieniä lepopaikkoja; kirjamme ja piirroksemme saamme pitää, missä tahdomme, ja yleensä asettaa elämämme oman mielemme mukaiseksi. Kultainen vapaus, sinä olet kodin suurin viehätys! "Tässä on minun hyvä olla", huokaisee päivätyönsä päättänyt, astuessaan kotikynnyksen yli. "Tässä odottavat minua toivelini ja kotitakkini sekä nojatuolini takana ääressä. Kaikki käsittävät minua täällä kotosalla ja iloitsevat käyttäessäni vapauttani."

Sellainen on *ihannekoti*. Mutta jos muuten hyvässä kodissa ei aina vallitse vapaus, on syy usein kodin sisustuksessa, sillä vapaus ei viihdy *liian hienossa* ympäristössä.

Amerikassa ei arvo eikä sääty määrää, mihin muotoon koti on asetettava. Kaikki mikä Vanhassa Maailmassa on tunnustettu, käy täällä täydestä, ja sitä käyttävät eroituksetta kaikki.

Nuori pariskunta, joiden varat sallivat heidän pitää korkeintaan kaksi palvelijaa, asettuvat usein – jos myötäjaisrahat riittävät – asumaan niin suurenmoisesti, etteivät palvelijat riitä. Englannissa olen tavannut perheitä, joissa on kuusi palvelijaa, mutta joiden huoneisto ja sen sisustus ei ole ollenkaan komeampi, kuin yksinkertaisen amerikkalaisen perheen, joka töintuskin jaksaa pitää kolmea palvelijaa.

Tämä palvelijain puute Amerikassa tulee vielä paljon muuttamaan elintapaa siellä; se on ja on kauan oleva edistysaskeleena uusiin pyrintöihin; ja tämä kotoinen työ voi vielä kohottaa miestä ja naista johonkin korkeampaankin.

Me amerikkalaiset olemme ankaria matkailijoita; olemme tunteellisia, vastaanottavaisia ja uutuuden ihailijoita, valmiit omistamaan ja omaan elämäämme sulattamaan kaikki, mikä meitä vieraissa kansoissa miellyttää. Naistemme puvut jäljittelevät täysin ranskalaista kuosia – ja kotimme ovat täyteensullotut kaikenmoista rihkamaa, jommoista yksinkertaiset esi-isämme eivät edes unissaankaan nähneet. Kleopatra ei purjehtinut Niilin virtaa komeampana, kuin nuoret tyttäremme astuvat uuteen kotiinsa. Heidän vaatesäiliönsä ovat täynnään harsoa, silkkiä, pitsiä, rintaröyhelöitä; talo kaikkine pikkutavaroineen on täydellinen museo, mutta kaiken tämän hienon, heikon ja hennon keskessä on hän itse ehkä kaikkein heikoin.

Mutta perästäpäin kuuluu. Nuori vaimo saa pienoisen, joka anastaa äidin tykkönään viereensä, niin ettei hän saata valvoa huolimattoman Briitan toimia. Briitta ruostuttaa silläaikaa hienot veitset ja liottaa elfenluiset veitsenkahvat tulikumassa vedessä – hopeat huuhtoo hän rasvaisessa suopavedessä antaen niille tuontuostakin aika kolauksen, joka koukistaa teekannun nokan tai irroittaa kahvan jostain toisesta hienosta astiasta. Hauras porsliini saa runsaasti naarmuja ja lentää sinne tänne pesupäivän hyörinässä, Briitalla kun on kiire kyökipalvelijan apuun vaatteita kuivamaan. Maija lakaisee vierashuonetta karkealla harjalla ja tyhjentää tuhan uunista peittämättä silkkisiä sohvia ja tuolia, joten ne pian ovat niin harmaat ja kuluneet, kuin olisivat huutokauppatavaraa. Kun nuori vaimo viimein vapautuu lastenkamarista ja väsyneenä ja heikkona alkaa tarkastella valtakuntaansa, huomaa hän surukseen ja mielipahakseen kaiken olevan ylösalaisin, koko myötäjäiskomeuden rappiolla, lapsenvaatteet huiskin haiskin. Voi pientä prinsessaparkaa! Hänellä on ruhtinaallinen vaatevarasto, hänen lapsensa on pikku herttua, ja koko talo sisustuksineen vastaa suurusukuisen loordin komeata asuntoa. Mutta tätä kaikkea hoitamassa on vain kolme palvelijaa, jotka saavat toimittaa kokin, lakeijan, viinurin, pesijän, lastentytön, sisäkön ja kamarineitsyen tehtävät. Sillä näin suurilukuinen miehistö Vanhassa Maailmassa palvelee moista taloa.

Siis tulemme siihen päätökseen, että kaikki tässä talossa on *liian hienoa*, – ei kauneuden kannalta – mutta oloihin, vapauteen ja mukavuuteen nähden.

Mikä on sellaisen kodin seuraus? Vaimon epätoivoissaan koettaessa saada kaikki sujumaan, ovat hänen hermonsä alituisessa kiihoitustilassa. Koti, jossa kaikki on kovin kallista ja hienoa, on jäykkä ja epä mukava. Elämä on täynnä huolia ja vastuksia, aina on jotain vinossa ja väärässä, aina on pilvi kotia painamassa. Mies on raskaalla mielellä kotilietensä ääressä, ja kaikki korukapineet hänen ympärillään tuntuvat hänestä maanalaisilta miinoilta, valmiina räjähtämään millä hetkellä tahansa.

Tosin en väitä kullattujen peilien ja samettimattojen karkoittavan rauhaa ja kodintunnetta, en suinkaan, ne saattavat olla yhtä hauskat, kotoiset ja lämpimät, kuin karkea hirsitalo kaukaisessa Lännessä; mutta silloin on omistaja upporikas, hän uudistaa ja korvaa kaikki vahingot helpommin, kuin meikäläinen hankkii vaatimattoman kotitarpeen itselleen. Ei, jos tavaroitamme jätämme käyttämättä tai käytämme niitä pelvolla ja vavistuksella, on parempi olla ilman moisia kalleuksia, joskin onnen sattuma ne meille tuottaisi.

Mutta liika hienous ei ole ainoa, joka karkoittaa kotoisen vapauden. Se voi livistää tiehensä muistakin syistä, nimittäin Martan liian tunnollista ja tarkkaa täsmällisyyttä peljäten.

Voi teitä rakkaita, herttaisia olentoja, kuinka usein olen nähnyt teidän nousevan ennen aamun koittoa kiilloittamaan ikkunaruutuja ja huolellisesti pyyhkimään jokaista tomuhiudetta huoneissamme. Ja sitten suljetaan tiiviisti ikkunaluukut ja rullakartiinit, ettei vaan aurinko päästäisi karpäsiä sisään pujahtamaan ja siivottomuutta tekemään. Rakas Sofia täti! suokoon sinun varjosi minulle anteeksi julkeuteni! Mutta kuinka monta kertaa nuoruudessani karkoititkaan minut sanomalehtineni verannalle, kyökkiin, vieläpä latoonkin asti – jonne auringonsäde pääsi lämmittämään, koko talon ollessa suljettuna ja pimeänä.

Kuinka usein vapisimme vilusta, kun vierashuoneen uuni kevätsiivoamisen jälkeen oli sisästä siististi peitetty silkkipaperilla. Niin, rakas, hyvä sielu, kaikessa hellyydessäsi ja vieraanvaraisuudessa teit kodistamme kolkon haudan. Ihmeteltävä oli kärsivällisyytesi istuessasi ompelemassa ikkunan ääressä, josta kapea valokuova virtasi sisään rullakartiinin alapuolelta.

Koko tässä siistissä talossa ei tietysti löytynyt mitään, josta pieni poikanen olisi saattanut riemuita. Kuinka vapisin lähestyessäni Sofia tädin kiiltäviä tina-astioita niitten riippuessa kammoittavassa kirkkaudessaan; ja millä pelvolla pyysin häntä antamaan minulle vasun mansikoita poimiakseni! Jos sain piparikakun, täytyi minun piiloutua salaisimpiin paikkoihin sitä syömään. Tunsin itseni oikeaksi tattariksi ja merirosvoksi liikkuessani kotona; ja ihmettelin sitä suunnatonta hävityksen henkeä, joka minussa asui ja joka aina sai minut särkemään ja repimään jotain tai saattamaan siivottomuutta tällä järjestykselle pyhitetyllä alueella. Välistä valtasi minut vakuuttava tunne siitä, että huoneet sisustuksineen, pestyt laattiat, valkoiset uutimet, kiiltävät tina- ja vaskiastiat ovat suuria, pelottavia, pysyväisiä elämän tosiasioita – ja että ihmiset, mutta erittäinkin lapset, ovat tämän jumalallisen järjestyksen luvattomia häiritsijöitä, joiden jäljet viipymättä ovat puhdistettavat ja haihdutettavat. Saatuaani tämän selväksi, selvisi minulle myöskin, että talot olisivat vieläkin täydellisemmät, ellei niissä kukaan asuisi, mutta koska nyt niin hullusti oli asiat, pitäisi niissä asua niin vähän kuin mahdollista. Minun käsitykseni mukaan oli talo täynnänsä pauloja ja ansoja ja syntisiä viettelyksiä, ja lukiessani merimiesten vapaasta elämästä merellä, paloi mieleni sinne. Mutta jättäkäämme nämä muistot ja palatkaamme kyhäelmääni.

Kodinvapaus virkistää miestä, mutta lapsille on se välttämätön. Vapaudella emme tarkoita vallattomuutta. Pikku John ei saa kosketella kalliita kuvateoksia rasvaisilla sormillaan, eikä pikku neiti rummuttaa pianoa taikka piirreskellä nuppineulalla kuvioita vernissattuihin huonekaluihin. Mutta perhehuoneet eivät saa olla liian hienot perheen oleskeltaviksi, ei liian hienot niille pienille onnettomuuksille, joihin hyvinkin kasvatetut lapset usein tekevät itseään syypäiksi.

Isän ja äidin vierashuoneen tulee vaikuttaa ystävällisesti, eikä vihamielisesti pikku väkeen, sen tulee vähitellen kehittää heissä järjestyksen ja kauneuden rakkautta ja huolenpitoa miellyttävästä ympäristöstään. Lapsille on kovin vahingollista tulla suljetuiksi huoneeseen, joka on heidän nimellään epäjärjestyksensä vuoksi – ja jossa otaksutaan heidän yhä edelleenkin pitävän pahaa siivoa. Kuinka usein näemme näitten pikku uhrien kaiholla kurkistavan omalta alueeltaan hienoon vierashuoneeseen, kunnes kotoinen poliisi kaappaa heidät käsiinsä ja passittaa lastenkamarin sekamelskaan. Vaikka lapset matkaansaattavatkin epäjärjestystä siistissä huoneessa, eivät he siltä viihdy epäjärjestyksessä. Heille on kuten aikuisillekin kauneus ja järjestys mieleinen ja epäjärjestys tuskallinen, mutta he eivät vielä ymmärrä luoda järjestystä, eikä välttää pahaa siivoa; heidän elämänsä on täynnä kokeita, ja usein juuri koettaessaan saavuttaa järjestystä, loppuvat nämä kokeet pahimpaan siivoon. Vaikka näin puhunkin heidän puolestaan, en suinkaan ole sitä mieltä, että koko perheen tulee alistua lasten tahdon alaiseksi. En suinkaan, sillä nämä pikku tyrannit voivat olla kauheat – mutta joka talossa, jossa lapsia on, tulee vanhempien, joskin lasten tietämättä, *kaikissa teoissaan visusti ottaa huomioon heidän parastaan*.

Tässä, kuten kaikessa taidossa, pitää vanha latinalainen motto paikkansa "*Ars est celare artem*" [taito on kätkeä taito]. Lapset, jotka vanhempiensa levottomista katseista ja sanoista ja koko perhekomennosta huomaavat kuinka tärkeänä heidän kasvatustaan pidetään, kehittyvät pian aikaan oikullisiksi, teeskenteleviksi ja itsetietoisiksi. Tähdet eivät voi poiketa radaltaan eikä seisahtua meidän tähtemme, se olisi lasten ajoissa opittava. Lasten tulee voida vapaasti ja itsenäisesti liikkua ja kehittyä kotonaan häiritsemättä kodin sopusointua; ja vanhempain valvova silmä tehköön havaintojaan niin salaisesti kuin mahdollista.

Aurinkoisin ja ilmakein huone valittakoon heidän suojakseen ja sisustettakoon miellyttävästi, joskin yksinkertaisesti, sillä onhan luonnollista, että huoneen, jossa pienoiset vuosikautia oleskelevat ja vastaanottavat vaikutuksiaan, tulee olla kodikkaamman ja lämpimämmän kuin vierashuoneen, jossa joku matkustaja silloin tällöin majoilee päivän tai pari. Pienet matkat kehittävät suuresti

lapsukaisia – samoin on tärkeätä valita heille hyvää seurustelua. Mutta kaikki tämä on puuhattava lasten tietämättä, sillä vahingollista on pienokaisten kasvaa ympäristössä, jonka koko huomio on kiinnitettyä heihin, he kehittyvät helposti siten itsekkäiksi. Näennäinen ja tahallinen välinpitämättömyys on hyvin terveellinen lastenkasvatuksessa, kun sen alla piilee todellinen huolenpito.

Kasvatus on kodin korkein silmämäärä – niin vanhempain kuin lastenkin kasvatus, ja todellisessa kodissa, jossa huolenpito, vieraanvaraisuus ja rakkaus vallitsee, saavuttavat mies ja vaimo sen ylevän täydellisuuden, johon täällä maan päällä voi kohota, sillä maailma ei voi heille enempää opettaa.

Kotikasvatus ei ole täydellinen, ellei se opeta vieraanvaraisuutta ja ihmisrakkautta. Vieraanvaraisuus on apostolinen hyve, jota jo Pyhä Raamattukin meille opettaa, mutta Amerikassa on se laiminlyöty. Kaikki hienouden ja sopivaisuuden käsitykset olemme saaneet Vanhasta Maailmasta. Emme uskalla rehellisesti olla kunnon amerikkalaisia, emme vielä ole oppineet, että päivällisiä ja muita pitoja ei pidetä parin kolmen palvelijan avulla, niiden tuottamatta huolta ja vaivaa, jotka miltei näännyttävät emäntäparan ja panevat hänet pelkäämään moisia laitoksia. Amerikassa, jossa ihmiset yleensä ovat jotenkin samalla varallisuuden asteella, pitäisi yhteiskunnallisen elämän olla paljoo yksinkertaisempaa kuin Vanhassa Maailmassa.

Vähävaraiset perheet kyllä käsittävätkin tämän – elävät hiljakseen. huomaamattomina – mutta he eivät rohkene jakaa jokapäiväistä leipäänsä ystävänsä tai matkustavan vieraan kanssa, kuten arabialainen telttansa ja intialainen maissikeitostaan.

"Ei meidän käy seurusteleminen kenenkään kanssa", sanovat he. Miksikä ei? Mikä puuha ottaa esiin kaikki paraat astiat ja taas asettaa ne paikoilleen? Mutta elä puuhaa suotta. Anna vieraasi tulla jokapäiväiseen kotiisi, tarjoa hänelle sija pöytäsi ääressä ja pyydä häntä istumaan kotilieden luo, ja vaikka teekupista puuttuukin korva tai lautasessa on halkeama, ei hän siitä välitä, häneltä pääsee helpoituksen huokaus, ja hän ajattelee: "Kas, muillekkin tapahtuu vahinkoja, minä en ole ainoa", ja hän tuntee vain lähestyvänään sinua ja kutsuu sinut omaan pöytänsä juomaan haljenneista teekupeistaan, ja näin lohdutatte toisianne maallisen tavaran katoavaisuudesta. Jos sellaisissa tuttavallisissa keskusteluissa käykin ilmi, että lapsesi eivät aina ole siistejä, että paisti toisinaan palaa pohjaan ja että sisäkkö on kömpelö sekä unohtaa veitset ja kahvelit pöydältä, ei vieraasi sinua siitä tuomitse. Hän tuntee, että ymmärrätte toisianne, ja että hän vapaasti voi avata kotinsa sinulle.

Vieraiden vastaanotto lisää aina kustannuksia! mutta jokapäiväinen vieraanvaraisuus – sija ystävälle pöytäsi ääressä – on meno, joka ei paljonkaan tunnu talon tilikirjoissa, mutta tuottaa sinulle vain iloa ja huvia.

Ottakaamme esimerkki. Englannista tulee matkustaja, joka haluaa tutustua amerikkalaisiin oloihin. Hän tahtoi perehtyä meikäläisten kotitapoihin ja saada selville, mikä niissä on alkuperäistä amerikkalaista. Smilax elää jotenkin ahtaissa oloissa, hän muistelee sitä vieraanvaraisuutta, jota tämä sama matkustaja hänelle Englannissa osoitti – ja levottomuudella kiintyvät hänen ajatuksensa järjestettyyn kotiin, moitteettomaan pöytään ja siisteihin, täsmällisiin palvelijoihin. Smilaxilla on vain kaksi palvelijaa, jotka jakavat talon työt keskenään. Mitä on hänen tekeminen? Sanokoon hän ujostelematta ja miehekkäästi: "Hyvä ystävä, iloitsen tulostasi. Elän vaatimattomissa oloissa, mutta parhaan kykymme mukaan pidämme sinua hyvänä, vaimoni ja minä. Syö päivällistä luonamme muutamain ystäviemme seurassa." Ystävä tuleekin. Rouva Smilax ja palvelijat panevat parhaat voimansa liikkeelle, ja niin syntyy päivällinen, yksinkertainen, mutta hyvä. Se ei jäljittele englantilaisia eikä ranskalaisia ruokia, eikä missään suhteessa eroa siitä juhla-ateriasta, jolla rouva Smilax vastaanottaa matkalta palaavan isänsä tai veljensä. Näytä hänelle avomielisesti kotisi ja puhu siitä peittelemättä hänen kanssaan, aivan niinkuin hänkin Englannissa näytti sinulle komean kotinsa ja kallisarvoiset kapineensa. Jos ystäväsi on suora mies, on hän sinulle kiitollinen näistä vaatimattomista ja vilpittömistä tervetuliaisista; jos hän taas on pintapuolinen herrasmies, ei rouva

Smilaxin kannata tuhlata voimiaan hänen makuaan tyydyttääkseen. Mies, jolla on sydän paikallaan, antaa suurempaa arvoa kotoisalle tunnelmalle perheessäsikin kuin kaikille muille varustuksillesi. Ranskalaisia ruokalajeja saa hän tarpeekseen ravintoloissa, hienoja viinejä ensiluokan hotelleissa; mutta huolimatta rikkaudesta ja mukavasta kodistaan, on hän ihminen, kuten sinäkin, ihminen, joka kaipaa todellista, oikeata perhe-elämää, johon ei kylmän hotellielämän leimaa ole painettu. Kenties hänen haluttaisi näyttää sinulle vaimonsa valokuvaa tai pienen kymmenvuotiaansa pyöreällä lapsen käsialalla kirjoitettua kirjettä, jonka hän tänään sai. Hänen silmänsä vettyvät vain niitä ajatellessaankin.

Tässä mielentilassa tulee hän luoksesi, haluten kodinlämpöä, mutta sinä otatkin hänet vastaan jäykässä juhlahuoneessasi, jonka sisustuksessa on tyystin seurattu verhoilijan aistia, ja joka yksityiskohtiin asti muistuttaa kaikkia muita kaupungin vierashuoneita. Päivällisen tarjoovat vuokratut vahtimestarit, ja tämän aterian valmistuksiin on rouva Smilax parka uhrannut koko viikon vaivat – ja vielä toinenkin viikko kuluu, ennenkuin hän selviää tästä pyörteestä. Pikku vauva on saanut toria ja on suurella melulla karkoitettu näkyvistä, ja pikku nelivuotias on viety tätien luo.

Vieras syö päivällisen ja pitää sen ala-arvoisena ja epäonnistuneena jäljennöksenä. Tuttavasi luona hän kenties vielä arvosteleekin laitoksiasi; sinä satut sen kuulemaan ja katkeroittuneena päätät olla kutsumatta ketään muukalaista luoksesi. Mutta jos olisit avannut hänelle sydämmesi, jakanut hänen kanssaan kotisi lämpöä ja tunnelmaa – näyttänyt hänelle vauvaa ja antanut hänen kiikuttaa pikku nelivuotiasta, sekä syödä kanssasi arkiaterian – tokko hän olisi silloin ollut vilpillinen sinua kohtaan? Eipä suinkaan. Hän luuli saavansa nauttia kotitunnelmaa – mutta sinä tarjosit hänelle näytelmän – ja näytelmä kiihoittaa aina arvostelemiseen.

Paitsi vieraanvaraisuutta on kodilla toinenkin kutsumus s. o. ihmisrakkaus. Vanhassa Maailmassa on olemassa oiva asetus, joka koskee kaikkien suurten taideteosten omistusoikeutta, määräten ne kaikkien niiden yhteiseksi omaisuudeksi, jotka haluavat niistä nauttia. Hienot palatsit avaavat määrä-aikoina ovensa yleisölle – maalaukset ja kuvanveistokset ovat nähtävinä, ja tätä sanon ihmisrakkaudeksi. Niinpä niittenkin onnellisten olentojen, jotka ovat päättäneet suurimman inhimillisen taideluoman, tulisi käyttää sitä pyhää ihmisrakkauden käskyä noudattaen. Kuinka monta henkisesti väsynyttä, eksynyttä, kykenemätöntä raukkaa onkaan kodinlämpö lohduttanut ja lieventänyt! Lähetettyään poikansa kaukaisen kaupungin kiusauksiin, on äidin niin suloista ja rauhallista kuulla pojan tavanneen jonkun hyvän, tyynen perheen, jossa hän on *kuin kotonaan*. Kuinka monta nuorta miestä onkaan hyvä nainen pelastanut viettelyksistä ja haaksirikoista kodin rauhaisaan satamaan! Köyhä taiteilija, harhaileva nero, joka on eksynyt maailmassa ja haparoi lapsen tavalla elämän kylmässä todellisuudessa – lukuisat miehet ja naiset, joilla on huoneet mutta ei kotia – näkevät kaukaa synkän ja kolkon matkansa varrelta turvallisen kotilieden valon, ja sen lieden ääressä lämmiteltyään jähmettyneitä jäseniään, jatkavat he vaellustaan uusilla voimilla. Antakoon hän, joka on tämän kauniin ja täydellisen työn luonut, sen runsaasti vaikuttaa ympäristöönsä. Elköön hän sulkeko oviaan, elköön peittääkö ikkunoitaan; sillä hän ei tiedä, eikä tule tietämään, ennenkuin tulevassa elämässä, kuinka paljon hyvää hän vaikuttaa harjoittamalla tätä suurta ihmisrakkautta kodin piirissä.

Paljon puhutaan naisen rajoitetusta toiminta-alasta, puhutaan monesta voimakkaasta, siteistään vapautuneesta ja suurenmoisesta naishengestä, joka ei sovellu talouden jokapäiväisiin askareihin. Moni nainen tosin lienee liian viisas, ylevä ja suurihenkinen pelkkään taloudenpitoon, mutta kuka on se nainen, joka olisi liian viisas, ylevä tai suurihenkinen kodin luomiseen? Mikä tehtävä on tätä jumalallisempi, korkeampi tai ylevämpi? Niistä kodeista lähtee uljuutta, innostusta ja suuria tekoja. Sellaiset äidit ja kodit kasvattavat sankareja ja martttiroida.

Kodin taideteos on tykkönään naisen hengen luoma. Mies on *avuliaana* tässä työssä, mutta nainen johtaa; jos *kuningatar* puuttuu, on mehiläispesä aina sekaisin. Mutta kuinka suuri onkaan se nainen, joka tämän tehtävänsä täyttää oikein! Hänen vaikutuksensa ulottuu kaikkialle, hän tasoihtelee ja järjestelee kaikkea, rauhoittaa mielet ja eri luonteet, yhdistäen vastakkaiset ainekset

lämpimän hiiloksen luona. Järjestys kulkee hänen kantapäillään, lempeyteen kätkeyty ja verhottu järjestys, eikä tämä hänen järjestyksenrakkautensa loukkaa eikä soimaa ketään, ei sorra kenenkään oikeuksia, sillä hän tietää, että järjestys on olemassa perhettä varten eikä päinvastoin. Ääneti ottaa hän korjataksaan muiden laiminlyömiset ja tasoittaa tyynesti toisten tekemän epäjärjestyksen. Kaikki hänen ympärillään hengittävät keveästi tuntiessaan vapauden suloista tunnetta. Kuivakin oksa alkaa hänen lämmittämäänsä puhjeta nuppuihin ja kukkiin. Niin hiljaisesti liikkuu hän töissään ja toimissaan, ettei kukaan huomaa kodin sopusoinnun hänestä lähtevänkään; mutta kun hän on poissa, voi sitä epäjärjestystä ja sekaannusta, joka kodissa vallitsee, ja silloin vasta näyttäytyy, kuka se hymysuin heikolla kädellään kaikkea johti.

Voikohan kukaan nainen luoda sellaista kotia ilman rakkautta? Ei. Luottakoon hänen sielunsa Jumalaan, oikean kodin, uuden Jerusalemin lähde on Jumalassa. Mutta sellaisen kodin luominen on tehtävä, niin korkea ja suuri, että sen tulisi tyydyttää *jokaista* naista.

Vielä sananen. Täydellisyyttä saavuttaaksemme on meillä *risti* kannettavana. Ristin yli ei kukaan pääse, kiertää sitä ei kukaan voi. Ilman vaivaa ja kieltäytymystä eivät Rafael, Michel Angelo, eikä Newton olisi maailman kuuluja neroja. Oikeata kotia ei koskaan synny, elleivät mies ja vaimo alusta pitäen suostu uljaasti kamppailemaan elämän kanssa, kärsimään vaivoja ja uhrauksia. Ainoastaan täten voimme maailmassa luoda kodin, joka on heijastus taivaasta.

IV

Kauneus ja säästäväisyys

Näin kerran kuukaudessa kanssasi keskustellessani, rakas lukijani, sattuu helposti, ettei pakinoimisemme aina jatku juuri siltä kohdalta, jossa se katkesi. Salli minun siis huomauttaa sinulle, että istumme tulen ääressä, luettuani perheelleni lukuni kodista ja sen hoidosta.

Tuli oli palanut loppuun, ja suuret, kokonaiset hiilet kiiluivat uneksien vastaamme untuvaisesta, valkoisesta tuhasta – aivan kuin olisi joku kotoinen haltija vilkuttanut silmiään, katsellen meihin puoliunissaan.

Kyhäelmäni loppupuoli, joka puhuu hyvästä perheenäidistä, näytti liikuttaneen kuulijakuntaani. Maria oli hiipinyt lähelle äitiään ja painanut päänsä hänen syliinsä, ja vaikkapa Jenny istui suorana kuin sotamies, oli hänen työnsä solunut polvelle, ja näin kyyneleen kimaltavan tytön vilkkaassa, eloisassa silmässä, – niin toden totta, kirkas pisara putosi sukkakutimelle; mutta hän hyökkäsi heti pystyyn, sanoen tulen vaativan lisää puita; ja sitten alkoi hän liikutella hiiliä ja kohennella puita sellaisella voimalla ja kiivaudella, että kyllä huomattiin Jennyn mielessä jotain liikkuvan.

Kun kaikki oli valmista, istuutui hän jälleen, tuijottaen liekkiin, joka iloisesti räiskyi ja leimusi, heitti valovivahduksia huoneeseen sekä väreili tauluilla ja kirjoilla ynnä perheen vanhoilla huonekaluilla, joihin se tuntui eloa ja liikettä panevan.

"Se oli hyvä kirjoitus", sanoi hän päättävästi. "Mitä asioita sietäisi meidän tuumia."

Jenny oli nuorin lapsemme, siksipä vaimoni ja minä yhä pidimmekin häntä "pikku tyttönä". Tämä lyhyt, päättävä, pikkuvanha tapa lausua ajatuksiaan oli hänelle niin luonteenomaista, niin "Jennymäistä", kuten minulla oli tapana sanoa, että me vain keskenämme hymyillen vaihdoimme silmäyksiä hänen päänsä ylitse.

Yleensä halveksi Jenny suuresti kaikkia miehisiä mielipiteitä naisten hommista; mutta isä sai usein kokea hänen puoleltaan suojelevaista hyväntahtoisuutta, ja tällainen puuska oli varmaankin nyt kohonnut korkeimmilleen, sillä hän jatkoi:

"Minusta isä on oikeassa, – taloudenpito ja kodinhoito ovat vakavia asioita, mutta ihmiset, jotka niihin ryhtyvät, ajattelevat hyvin vähän niitä. Vaan minäpä luulen näiden seikkain miettimistä sietävän."

"Isä", sanoi Maria, "sanoppas suoraan, mitenkä *sinä* käyttäisit kodinsisustusta varten minulle antamasi rahat. Haluaisin kuulla ajatuksesi."

"Niin juuri", huudahti Jenny kiihkoisasta; "sillä, kuten isä kyhäelmänsä sanoo, tekee älykäs, ajattelevainen ja kokenut mies, tietysti naistenkin asioissa havaintoja, jotka ansaitsevat huomiota. Se on ihan varma."

Vastaanotin kohteliaisuuden syvästi kumartaen. "Oi isä", sanoi Maria, "en sille mitään mahda, mutta kyllä minä vaan tahtoisin olla niin rikas, että saisin kotini kauniiksi. Ikävä, että se tulee niin kalliiksi ja vaatii niin paljon huolenpitoa, sillä minä todellakin kaipaen sitä. Rakastan kaunista ympärilläni. Ihailen pehmeitä mattoja ja hienoja huonekaluja, hienoa porsliinia, kristallia ja hopeata. En voi sietää keskinkertaisia ja jokapäiväisiä huoneita. Oi! kuinka tahtoisin kotini kauniiksi!"

"Kotisi ei tarvitse tulla rumaksi ja keskinkertaiseksi, – kotisi on tuleva kauniiksi", vastasin. "Olisipa synty ja häpeä, ellei niin kävisi. Kotia järjestäessä on aina seurattava kauneuden lakia kaikissa suhteissa. Olisipa kreikkalainen, tyhjentäisin ensimmäisen kotoisan uhrijuoman kauneudelle; mutta koska olen kristitty, huomautan vain, että se, joka sisustaa kodin, pitämättä kauneutta silmämääränään, ei seuraa hyvän Isämme esimerkkiä, joka on varustanut maailman niin paljon ihanaudella."

"Mutta isä kulta, mistä rahat!" sanoi Jenny, ravistaen pikku päätään viisaannäköisenä. "Sitä ette te miehet koskaan ajattele. Te vaaditte esim. meiltä tytöiltä mallikelpoista säästäväisyyttä, mutta aina pitää pukumme olla uusi ja kaunis; te inhootte likaisia hansikkaita ja kuluneita kenkiä, mutta uusiin tarvitaan aina rahaa. Niin myös taloudenhoidossa. Te istutte nojatuolissanne rakentaen kaikenmoisia tuulentupia, mutta kun äiti tulee tilikirjoineen laskemaan hintoja, minnekkä tuulentuvat silloin häviävät?"

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.